Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Rapport

STATEN-GENERAAL OVER DE EVOLUTIE NAAR SCHOLEN VOOR IEDEREEN

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

vlaanderen.be/onderwijsprofessionals

Rapport van de Staten-Generaal over de evolutie naar scholen voor iedereen

01 Inleiding

De inleiding schetst de aanleiding, doelstelling en opzet van de Staten-Generaal en situeert deze binnen de bredere evolutie naar scholen voor iedereen. Daarnaast licht het hoofdstuk toe hoe het traject inhoudelijk en organisatorisch werd vormgegeven en op welke manier werd ingezet op dialoog en co-creatie. Ook wordt ingegaan op de samenstelling en planning van de Staten-Generaal, en op de wijze waarop reflecties en voorstellen werden verzameld en verwerkt in het eindrapport.

02 Erkenning van de nood aan een systeemverandering

Dit hoofdstuk behandelt de probleemstelling die aan de basis ligt van de consultatienota en de nood aan een evolutie naar scholen voor iedereen. Het beschrijft hoe deelnemers zich in grote mate herkennen in de analyse van de toenemende druk op het huidige onderwijssysteem, de groeiende groep leerlingen die onvoldoende aansluiting vindt en het probleem van een samenhang tussen kansarmoede en doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs. De deelnemers erkennen daarbij de nood aan een systeemverandering. Tegelijk formuleren ze een aantal nuanceringen en aanvullingen.

03 Overkoepelende appreciatie en bevindingen over de consultatienota

Dit hoofdstuk bundelt de overkoepelende appreciatie en de belangrijkste bevindingen van de deelnemers over de consultatienota. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij de elementen die als sterk en richtinggevend worden ervaren. Daarnaast formuleren de deelnemers van de Staten-Generaal in dit hoofdstuk verschillende overkoepelende voorwaarden en voorstellen voor het vervolgtraject.

04 Visie

Dit hoofdstuk bundelt de reflecties, appreciaties en voorstellen van de Staten-Generaal over de visie uit de consultatienota. De deelnemers erkennen verschillende sterke elementen, waaronder de ambitie om het onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderwijs geleidelijk los te laten, de focus op kwaliteitsvol onderwijs voor elke leerling en het gebruik van een gemeenschappelijk doelenkader. Tegelijk formuleren ze voorstellen ter versterking en verrijking van de visie, onder meer wat betreft een scherpere afbakening van de visie, een bredere benadering van diversiteit en een sterkere samenwerking met welzijns- en zorgpartners.

05 Leidende principes

In dit hoofdstuk worden de reflecties en voorstellen van de deelnemers van de Staten-Generaal over de leidende principes uit de consultatienota samengebracht. De principes – duidelijk, geleidelijk en realistisch, concreet, samen en evidence-informed – worden algemeen erkend als een waardevol en richtinggevend kader. Tegelijk formuleren de deelnemers enkele voorstellen tot verfijning. Ook worden per principe afzonderlijk een aantal reflecties geformuleerd.

06 Krachtlijnen

Dit hoofdstuk bundelt de kernappreciaties en aandachtspunten van de Staten-Generaal met betrekking tot de krachtlijnen uit de consultatienota. Voor elke krachtlijn worden de belangrijkste bevindingen beknopt weergegeven, aangezien de meer uitgebreide bespreking aan bod komt in de thematische hoofdstukken.

07 Tijdspad onderverdeeld in thema's

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van de Staten-Generaal met betrekking tot het tijdspad en de concrete maatregelen van de consultatienota samengebracht. Om dit tijdspad goed te kunnen bespreken, werden de maatregelen van het tijdspad geclusterd in twaalf inhoudelijke thema's. Per thema formuleerden deelnemers sterke elementen, bezorgdheden waarmee rekening moet worden gehouden en voorstellen ter versterking en verrijking van de consultatienota en het verdere traject naar scholen voor iedereen. Het hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste bevindingen per thema.

08 Samenvatting

In de samenvatting worden de belangrijkste bevindingen van de Staten-Generaal weergegeven. In deze samenvatting ligt de focus op de overkoepelende appreciatie en bevindingen over de consultatienota en op de feedback en voorstellen omtrent de verschillende concrete thema's die erin behandeld worden.

INHOUDSTAFEL

01 INLEIDING 10

1.1 Aanleiding en achtergrond 11

1.2 Opzet en organisatie 12

Doelstelling 12
Samenstelling 12
Vormgeving 13
Planning 13

1.3 Rapportering 14

02 ERKENNING VAN DE NOOD AAN EEN SYSTEEMVERANDERING 15

03 OVERKOEPELENDE APPRECIATIE EN BEVINDINGEN OVER DE CONSULTATIENOTA 17

3.1 Sterke elementen 18

Algemene waardering voor het traject 18
Bereidheid om hier samen aan te werken 18
Steun voor het concept van scholen voor iedereen 18

3.2 Overkoepelende voorwaarden en voorstellen 18

Evolutie richting inclusief onderwijs 18
Juridische kaders: VN-verdragen en de grondwet als basis 18
Politiek engagement over beleidsdomeinen en legislaturen heen voor een duurzaam verhaal 19
Inzetbaarheid van middelen doorheen het verandertraject 19
Heldere, eenduidige en toekomstgerichte terminologie 19
Brede invulling van diversiteit en scholen voor iedereen 20
Kwaliteit en inclusie onlosmakelijk met elkaar verbonden 20
De evolutie haalbaar maken samen met het onderwijsveld 20
Nauwe betrokkenheid van leerlingen en ouders 21
Gelijkgerichte visie en afstemming tussen beleidstrajecten binnen en tussen beleidsdomeinen 21

04 VISIE 22

4.1 Sterke elementen 23

4.2 Voorstellen ter versterking en verrijking 23

Scherpere afbakening van de toekomstvisie 23
Vraag om diversiteit breder te bekijken 24
Samenwerking met andere partners expliciteren 24
Aandacht voor het borgen en blijvend ontwikkelen van expertise 24

05 LEIDENDE PRINCIPES 25

5.1 Duidelijk 26

5.2 Geleidelijk en realistisch 27

5.3 Concreet 27

5.4 Samen 27

5.5 Evidence informed 28

06 KRACHTLIJNEN 29

07 TIJDSPAD ONDERVERDEELD IN THEMA'S 31

7.1 Pioniersscholen 32

Sterke elementen 32

Bezorgdheden om rekening mee te houden 32

Voorstellen ter versterking en verrijking 33

Vraag naar flexibiliteit in partnerschap en netwerkvorming 33

Vraag naar realistische timing en opstartfase 33

Vraag naar autonomie in organisatie en multidisciplinaire samenwerking 34

Vraag naar sterke en geïntegreerde ondersteuning 34

Vraag naar regelluwte mét rechtszekerheid 35

Vraag naar kwaliteitsbewaking 35

Vraag om in te zetten op het creëren van draagvlak en goede communicatie 35

7.2 Evidence informed en meer inclusieve leeromgeving 36

Sterke elementen 36

Bezorgdheden om rekening mee te houden 36

Voorstellen ter versterking en verrijking 37

Vraag om in de nota en in communicatie kwaliteitsvol en inclusief onderwijs onlosmakelijk met elkaar te verbinden 37

Vraag om van 'evidence informed inclusieve leeromgeving' te spreken 37

Vraag om scholen voldoende eigenaarschap te geven binnen het kader van evidence informed werken 37

Vraag om rekening te houden met en te leren uit de praktijk van scholen 37

Vraag om in alle scholen in de opstartfase al te starten en alle nodige partners hierbij te betrekken 38

Vraag om breed te kijken en alle leerlingen voor ogen te houden 38

Vraag om hoge verwachtingen te stellen voor álle leerlingen en dit mogelijk te maken binnen een gemeenschappelijk doelenkader 38

7.3 Professionalisering 39

Sterke elementen 39

Voorstellen ter versterking en verrijking 39

Vraag naar voldoende tijd en middelen om te professionaliseren 39

Vraag om professionalisering breed te bekijken 39

Vraag om in lerarenopleiding te focussen op startbekwaamheid van de leraar 40
Vraag om mensen op te leiden om samen te werken in een multidisciplinair schoolteam 40
Vraag om een leven lang leren als uitgangspunt te nemen 40
Vraag naar een kwaliteitsvol en duurzaam professionaliseringsaanbod 40
Vraag naar autonomie én verantwoording 40

7.4 Multidisciplinariteit in scholen, met aandacht voor de rol van gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs, leersteuncentra en CLB's 41

Sterke elementen 41
Bezorgdheden om rekening mee te houden 41
Voorstellen ter versterking en verrijking 41
Vraag naar andere terminologie 41
Vraag naar multidisciplinaire schoolteams, aangevuld door multidisciplinair netwerk 42
Vraag naar het verkennen van de nood aan en opdrachten van een onafhankelijke partner 42
Vraag naar ouders, leerlingen en externe ondersteuners als volwaardige partner van het overleg op casusniveau 42
Vraag naar voldoende en duidelijke financiering en middelen voor multidisciplinaire schoolteams op basis van wat nodig is 43

7.5 Minder labelling van leerlingen, aanpassing van financiering, nieuwe wijze van inschaling voor complexe en intensieve ondersteuningsnoden 43

Sterke elementen 43
Bezorgdheden om rekening mee te houden 44
Voorstellen ter versterking en verrijking 44
Vraag om te focussen op onderwijsbehoeften en ondersteuningsnoden 44
Vraag om te werken aan een eenvoudig en eengemaakt systeem voor inschaling 45
Vraag om ouders en leerlingen als gelijkwaardige partners te benoemen bij processen rond diagnostiek en inschaling en om een bemiddelingsprocedure te voorzien wanneer nodig 45
Vraag om voldoende budget te garanderen en hier voorafgaand een analyse rond uit te voeren 45
Vraag om een adequaat financieringssysteem uit te werken 46
Vraag om bij de uitrol van een ander financieringsmechanisme aandacht te hebben voor het borgen en ontwikkelen van expertise 46
Vraag om extra financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden niet te koppelen aan het gespecialiseerd aanbod 47
Vraag om in te zetten op sterke monitoring 47

7.6 Buitengewoon aanbod in scholen voor iedereen 47

Sterke elementen 47
Bezorgdheden om rekening mee te houden 48
Voorstellen ter versterking en verrijking 48
Vraag om een andere term te gebruiken dan buitengewoon aanbod 48
Vraag om voldoende flexibiliteit te voorzien in de werking van de school en ook het gespecialiseerd aanbod flexibel vorm te geven 49
Vraag om het gespecialiseerd aanbod integraal deel te laten uitmaken van een school voor iedereen en de term campusschool niet te gebruiken 49
Vraag om expertise nabij en toegankelijk te maken én tegelijk te bundelen en te borgen 49
Vraag om het gespecialiseerd aanbod in voldoende scholen voor iedereen te voorzien 50
Vraag om de betrokkenheid en de keuzevrijheid van ouders een duidelijke plaats te geven 50
Vraag om samenwerking met partners van Welzijn en Gezondheidszorg 50
Vraag om ook voor het gespecialiseerd aanbod toe te werken naar maatschappelijk erkenning en vormen van certificering 50

7.7 Inschrijvingsrecht 51

Sterke elementen 51
Bezorgdheden om rekening mee te houden 51
Voorstellen ter versterking en verrijking 52
Vraag naar controle op correcte handhaving van het inschrijvingsrecht 52
Vraag naar een onverkort inschrijvingsrecht 52
Vraag naar een expliciete koppeling tussen inschrijving en ondersteuning 53
Vraag naar keuzevrijheid voor ouders 53
Vraag naar fasering en voldoende oog voor draagvlak 54

7.8 Samenwerking en afstemming tussen gewoon en buitengewoon onderwijs richting scholen voor iedereen 54

Sterke elementen 54
Bezorgdheden om rekening mee te houden 54
Voorstellen ter versterking en verrijking 55
Vraag om duidelijk te kiezen voor één inclusief systeem 55
Vraag naar een zorgzame transitie 55

7.9 Samenwerking tussen beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn, en breder de samenwerking met andere actoren/beleidsdomeinen 56

Sterke elementen 56
Bezorgdheden om rekening mee te houden 56
Voorstellen ter versterking en verrijking 56
Vraag naar ondersteuning en samenwerking van verschillende beleidsdomeinen 56
Vraag om op korte termijn te starten met het uitwerken van een visie 57
Vraag om welzijn breed te benaderen 57
Vraag om aandacht te hebben voor de verschillende rollen en wederzijdse verwachtingen 57

7.10 Speciale onderwijsleermiddelen 58

Sterke elementen 58
Bezorgdheden om rekening mee te houden 58
Voorstellen ter versterking en verrijking 58
Vraag naar het toegankelijk maken van speciale onderwijsleermiddelen voor alle leerlingen die er nood aan hebben 58
Vraag naar een systeem waarbij leerlingen ondersteuning krijgen op basis van hun noden 58
Vraag naar voldoende afstemming tussen welzijn, werk en onderwijs, alsook andere partners bij nieuw kader 59
Vraag naar innovatieve bundeling en verspreiding van expertise en materialen 59

7.11 Toegankelijkheid en infrastructuur 59

Sterke elementen 59
Bezorgdheden om rekening mee te houden 59
Voorstellen ter versterking en verrijking 60
Vraag naar voldoende financiële randvoorwaarden 60
Vraag om geen voorrang te geven aan campusscholen 60
Vraag naar structurele verankering van toegankelijkheid 60
Vraag naar inspraak van ouders en leerlingen in trajecten van scholenbouw 60
Vraag naar een focus op het uitbouwen van regionale partnerschappen 60
Vraag naar het onmogelijk maken van weigeringen op basis van toegankelijkheid 61

7.12 Leerlingenvervoer en mobiliteitsondersteuning 61

Sterke elementen 61
Bezorgdheden om rekening mee te houden 61
Voorstellen ter versterking en verrijking 62
Vraag om de vrijgekomen middelen te gebruiken in de evolutie richting scholen voor iedereen 62

08 SAMENVATTING 63

Situering 64

Overkoepelende appreciatie 64

Algemene waardering voor het traject 64
Bereidheid om hier samen aan te werken 64
Steun voor het concept van scholen voor iedereen 64

Overkoepelende voorwaarden en voorstellen 65

Evolutie richting inclusief onderwijs 65
Juridische kaders: VN-verdragen en de grondwet als basis 65
Politiek engagement over beleidsdomeinen en legislaturen heen voor een duurzaam verhaal 65
Inzetbaarheid van middelen doorheen het verandertraject 65
Heldere, eenduidige en toekomstgerichte terminologie 65
Brede invulling van diversiteit en scholen voor iedereen 65
Kwaliteit en inclusie onlosmakelijk met elkaar verbonden 65
De evolutie haalbaar maken samen met het onderwijsveld 66
Nauwe betrokkenheid van leerlingen en ouders 66
Gelijkgerichte visie en afstemming tussen beleidstrajecten binnen en tussen beleidsdomeinen 66

Feedback en voorstellen over concrete thema's 66

Pioniersscholen 66
Evidence informed en meer inclusieve leeromgeving 67
Professionalisering 67
Multidisciplinariteit in scholen 68
Minder labelling, aanpassing financiering en nieuwe inschaling 68
Buitengewoon aanbod in scholen voor iedereen 69
Inschrijvingsrecht 70
Samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs 71
Samenwerking tussen beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn en andere actoren 71
Speciale onderwijsleermiddelen 72
Toegankelijkheid en infrastructuur 72
Leerlingenvervoer en mobiliteitsondersteuning 73

BIJLAGE: SAMENSTELLING STATEN-GENERAAL 74

01

INLEIDING

1.1 Aanleiding en achtergrond

De organisatie van de Staten-Generaal kadert binnen het bredere beleidstraject richting een meer inclusief onderwijssysteem in Vlaanderen.

In het **decreet van 5 mei 2023 over leersteun** werd bepaald dat een onafhankelijke commissie van experten, academici, onderwijsprofessionals en ervaringsdeskundigen zou worden opgericht met als opdracht een advies te formuleren over de evolutie naar inclusief onderwijs en de rol van het gewoon en buitengewoon onderwijs daarin. Deze **Commissie Inclusief Onderwijs** startte haar werkzaamheden in september 2023 en leverde eind juni 2024 haar advies af onder de titel 'Evolutie naar scholen voor iedereen'. In dit rapport analyseerde de commissie de huidige organisatie van het onderwijslandschap, benoemde zij structurele uitdagingen en formuleerde zij aanbevelingen voor een gefaseerde en realistische transitie naar een inclusief onderwijssysteem.

Het **regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2024-2029** bouwt voort op dit advies en stelt het volgende:

"Naar aanleiding van het rapport van de onafhankelijke Commissie Inclusief Onderwijs organiseren we een Staten-Generaal. In een co-creatief traject formuleren de stakeholders concrete en gedragen realistische voorstellen over de evolutie naar een meer inclusief onderwijs. Daarbij gaat aandacht naar de rol van het gewoon onderwijs, het buitengewoon onderwijs en de leersteuncentra. Uitgangspunten zijn kwaliteitsvol onderwijs voor álle leerlingen, de haalbaarheid voor de leraar en het versterken van de schoolteams en de leraar in de klas."

De **beleidsnota Onderwijs 2024-2029** bevestigt deze ambitie:

"Ook leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs. Naar aanleiding van het rapport van de onafhankelijke Commissie Inclusief Onderwijs organiseren we een Staten-Generaal. In een co-creatief traject formuleren de stakeholders concrete en gedragen realistische voorstellen over de evolutie naar meer inclusief onderwijs. Daarbij gaat aandacht naar de rol van het gewoon onderwijs, het buitengewoon onderwijs en de leersteuncentra. Uitgangspunten zijn kwaliteitsvol onderwijs voor álle leerlingen, de haalbaarheid voor de leraar en het versterken van de schoolteams en de leraar in de klas. Het motto 'gewoon onderwijs als het kan, buitengewoon onderwijs als het nodig is' blijft. We komen aangegane engagementen na. We zetten verder in op basiszorg en verhoogde zorg. Het decreet leersteun laten we evalueren. De (extra) middelen die worden ingezet voor leersteun dienen te gaan naar maximaal rechtstreeks contact met leerling en leraar in de klas."

Om de dialoog in de Staten-Generaal te voeren binnen een helder strategisch kader, keurde de Vlaamse Regering op 4 april 2025 de **visienota 'Stappenplan richting een inclusiever onderwijs'** goed. Met de visienota engageert de Vlaamse Regering zich om een traject te starten om te komen tot een langetermijnvisie, een strategie en een tijdspad om te evolueren naar een meer inclusief onderwijssysteem in 2040. De visienota bepaalt de stappen die in dit traject gezet worden en bepaalt ook dat, na mededeling van een consultatienota aan de Vlaamse Regering, een Staten-Generaal wordt georganiseerd. Deze Staten-Generaal is een traject waarin alle betrokken stakeholders de kans krijgen om te reflecteren op de visie, de strategie en het plan van aanpak uit de consultatienota.

terug naar inhoudstafel

Op 28 november 2025 werd de **consultatienota over de evolutie naar scholen voor iedereen** op de Vlaamse Regering voorgesteld. De nota schetst de visie naar een meer inclusief onderwijssysteem tegen 2040. Ze bevat ook een strategie en een tijdspad met maatregelen voor de komende 15 jaar.

De resultaten van de **Staten-Generaal** zullen, samen met de adviezen van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR), de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), de Vlaamse adviesraad handicap (NOOZO) en de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, worden gebruikt als input voor de **overgang van de consultatienota naar een strategienota**. Deze strategienota zal de finale visie, strategie en tijdspad met concrete maatregelen om te evolueren naar scholen voor iedereen omvatten. Deze strategienota zal na goedkeuring door de Vlaamse Regering worden voorgelegd aan het Vlaams Parlement.

1.2 Opzet en organisatie

Doelstelling

De Staten-Generaal is een co-creatief en participatief traject dat betrokken stakeholders de mogelijkheid biedt om te reflecteren op de inhoud van de consultatienota. De Staten-Generaal vervult daarbij meerdere functies. In de eerste plaats biedt het een forum om gerichte en onderbouwde feedback te verzamelen op de consultatienota, met inbegrip van de voorgestelde visie, strategische krachtlijnen en het vooropgestelde tijdspad. Daarnaast creëert de Staten-Generaal ruimte om concrete, uitvoerbare en breed gedragen voorstellen te formuleren die richtinggevend kunnen zijn voor de verdere uitwerking en implementatie van het traject naar scholen voor iedereen.

Samenstelling

De evolutie naar een inclusiever onderwijssysteem heeft een impact die verder reikt dan het klaslokaal. Dit heeft implicaties voor het gehele onderwijslandschap, alsook voor de toegang tot de arbeidsmarkt, het beleidsdomein Welzijn, de maatschappelijke participatie van mensen met een beperking, de vormgeving van een inclusieve samenleving, de efficiënte inzet van publieke middelen…

Om recht te doen aan die brede maatschappelijke draagwijdte, is de samenstelling van de Staten-Generaal zo ruim en representatief mogelijk opgezet. Onderwijsprofessionals uit gewoon en buitengewoon onderwijs, leersteuncentra, CLB's en pedagogische begeleidingsdiensten nemen deel, naast onderwijsverstrekkers, vakbonden en belangenorganisaties. Ook ervaringsdeskundigen – een leerling via de Vlaamse Scholierenkoepel, ouders en personen met een handicap via de Vlaamse adviesraad handicap (NOOZO) – krijgen een centrale plaats. Daarnaast worden experten uit verschillende beleidsdomeinen (zoals welzijn, werk, gelijke kansen) betrokken, evenals vertegenwoordigers van federale overheidsdiensten zoals FOD Volksgezondheid. Ook adviesorganen zoals de Vlaamse Onderwijsraad, de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), de Vlaamse adviesraad handicap (NOOZO), de Vlaamse Hogescholenraad (VLOHRA), de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en leden van de Commissie Inclusief Onderwijs maken deel uit van de Staten-Generaal.

terug naar inhoudstafel

Organisaties en instellingen werden uitgenodigd om vertegenwoordigers af te vaardigen. Specifieke experten en de leden van de Commissie Inclusief Onderwijs werden ten persoonlijke titel uitgenodigd omwille van hun bijzondere expertise.

Een overzicht van de volledige ledenlijst van de Staten-Generaal is opgenomen in bijlage. Medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming stonden in voor de inhoudelijke en organisatorische ondersteuning van het traject. Raadgevers van de kabinetten Onderwijs en Welzijn, evenals de vice-kabinetten, hadden de mogelijkheid om als waarnemer aanwezig te zijn.

Vormgeving

Het Departement Onderwijs en Vorming stond in voor de inhoudelijke voorbereiding en coördinatie van de Staten-Generaal. Voor het ontwerp en de procesmatige begeleiding van de Staten-Generaal werd samengewerkt met Levuur, een co-creatie bureau gespecialiseerd in co-creatieve trajecten rond maatschappelijke uitdagingen. Levuur ondersteunde bij het ontwerp van het traject en nam de procesbegeleiding op zich, zowel in de plenaire sessies als in de begeleiding van de werkgroepen. Tijdens het traject werden plenaire sessies afgewisseld met werksessies in zes parallelle groepen.

Gezien de omvang en diversiteit van de groep werd bewust gekozen voor een methodische aanpak die zowel ruimte biedt aan uiteenlopende perspectieven als toewerkt naar gedragen besluitvorming. Binnen het traject werd gewerkt met principes van consentbesluitvorming. In consentbesluitvorming wordt toegewerkt naar beslissingen waarrond geen bezwaren meer bestaan, beslissingen die goed genoeg en veilig genoeg zijn voor nu om te proberen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen bezorgdheden en bezwaren. Bezwaren zijn onderbouwde argumenten die wijzen op tekortkomingen of risico's van een voorstel en op mogelijkheden tot verbetering van een voorstel; zij moeten worden opgelost en gaan gepaard met een concreet voorstel tot aanpassing. Bezorgdheden daarentegen kunnen worden benoemd, maar verhinderen de uitvoering van een voorstel niet. Bezorgdheden worden wel meegenomen als aandachtspunten bij de uitvoering van een voorstel. Doorheen het traject werd in de consentoefeningen ook systematisch ruimte gemaakt om de sterke elementen van de consultatienota te benoemen. Er werd doorheen het traject continu gereflecteerd over sterktes, bezorgdheden, bezwaren en daaruit voort vloeiende voorstellen om de consultatienota en de evolutie naar scholen voor iedereen te verrijken en te versterken.

Planning

De Staten-Generaal werd opgezet als een meerdaags traject, gespreid over vijf sessies van december 2025 tot februari 2026. Deze gefaseerde aanpak maakte het mogelijk om tijd te nemen voor een bespreking van de consultatienota, en om ruimte te creëren voor reflectie en overleg.

De concrete planning van de Staten-Generaal zag er als volgt uit:

- **Dag 1 – Woensdag 17 december:** Opstart van de Staten-Generaal. Tijdens deze sessie bouwden we aan een gedeelde kennisbasis, deden we een eerste verkenning van de inhoud van de consultatienota en bepaalden we een gezamenlijk kader voor samenwerking in de Staten-Generaal.

terug naar inhoudstafel

- **Dag 2 – Dinsdag 13 januari:** Bespreking van de probleemstelling, de visie en de strategie (leidende principes en krachtlijnen) voor de evolutie naar scholen voor iedereen, zoals opgenomen in de consultatienota.
- **Dag 3 – Vrijdag 23 januari:** Bespreking van de concrete maatregelen binnen het tijdspad van de consultatienota, aan de hand van verschillende thema's.
- **Dag 4 – Donderdag 5 februari:** Bespreking van de concrete maatregelen binnen het tijdspad van de consultatienota, aan de hand van verschillende thema's.
- **Dag 5 – Woensdag 25 februari:** Bespreking van openstaande of nog niet afgeronde thema's en formulering van de gezamenlijke resultaten van de Staten-Generaal.

1.3 Rapportering

Doorheen het traject van de Staten-Generaal, werd van elke sessie en elke werkgroep een verslag opgesteld. Deze verslaggeving van de bijeenkomsten werd verzorgd door medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming. De bedoeling hiervan was om de inhoudelijke accenten, de verschillende perspectieven en de nuances van de discussies zorgvuldig en volledig vast te leggen. De deelnemers kregen tussentijds de gelegenheid om deze verslagen aan te vullen of te verduidelijken, zodat het geheel een zo volledig en representatief mogelijk beeld bood van de input van alle stakeholders.

In dit rapport worden de belangrijkste bevindingen van de Staten-Generaal samengebracht. Het rapport biedt geen exhaustief overzicht van alle opmerkingen en suggesties, zoals tekstuele verbeteringen; deze worden wel meegenomen bij de verdere redactie en verfijning van de nota. Sterktes worden benoemd en bezorgdheden vermeld. Bezorgdheden en bezwaren die werden geuit en in de groep hebben geleid tot voorstellen om de nota en het verdere traject te versterken en te verrijken, zijn allemaal als voorstellen opgenomen. Dit rapport vormt een startpunt, een bijdrage aan de start van de evolutie naar scholen voor iedereen. Het betreft een weergave van waar de Staten-Generaal toe is gekomen met haar werkzaamheden. De voorstellen werden geformuleerd vanuit het consent besluitvormingsprincipe 'goed genoeg voor nu' voor de groep, en kunnen nog verder onderzocht worden in de volgende fases van het beleidstraject. ●

terug naar inhoudstafel

02

ERKENNING VAN DE NOOD AAN EEN SYSTEEMVERANDERING

De probleemstelling in de consultatienota kadert de nood aan een evolutie naar scholen voor iedereen. De deelnemers herkennen zich in grote mate in de elementen die in de probleemstelling worden aangehaald.

Zij benadrukken daarbij een aantal kernproblemen die de nood aan de evolutie naar scholen voor iedereen bijzonder urgent maken. Ten eerste is er de vaststelling dat een groeiende groep leerlingen geen aansluiting vindt bij het huidige onderwijssysteem, waardoor hun recht op onderwijs onder druk staat. Hierbij aansluitend zijn er steeds meer leerlingen die geen (voltijdse) plaats meer vinden in het onderwijs, met risico op uitval. Dit heeft op zijn beurt ook repercussies op ouders die in sommige gevallen (deeltijds) niet werken om het onderwijstraject van hun kind te ondersteunen. Ook neemt het aantal leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en attesteringen toe, en wordt in grote mate gewerkt a.d.h.v. een individualisering van het onderwijs om tegemoet te komen aan specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen.

Ten tweede is er de sterke samenhang tussen leerlingen in het buitengewoon onderwijs en leerlingen die opgroeien in kansarmoede. Deze leerlingen – die ook vandaag mits redelijke aanpassingen in het gewoon onderwijs zouden moeten kunnen schoollopen – komen steeds meer in het buitengewoon onderwijs terecht.

Ten derde staat de capaciteit in het onderwijs onder druk (plaatsen, leerlingenvervoer, leersteuncentra, CLB's, klasvloer). Ook voor leerkrachten is de werkdruk hoog en is versterking en ondersteuning van schoolteams noodzakelijk.

Door al deze uitdagingen staat het huidige systeem onder spanning en dreigt het op termijn onhoudbaar en onbetaalbaar te worden. Ook is het onderwijssysteem niet in lijn met de Belgische Grondwet en het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH). Er is nood aan een politiek engagement om tot een langetermijnvisie te komen die breder gaat dan onderwijs en die inzet op een inclusieve maatschappij waarin elk beleidsdomein zijn verantwoordelijkheid opneemt.

De deelnemers formuleren ook nog een aantal aanvullingen en kanttekeningen op de probleemstelling van de consultatienota. Ten eerste is de problematisering van het (buitengewoon) onderwijs te weinig genuanceerd en steunt deze te sterk op cijfers die volgens deelnemers simplistisch of onvolledig worden geïnterpreteerd (bv. vergelijking gewoon – buitengewoon onderwijs zonder onderscheid naar opleidingsvormen of finaliteit). Daarnaast wordt aangegeven dat er in de nota meer aandacht mag zijn voor de sterktes van het huidige systeem, die binnen de verdere evolutie naar scholen voor iedereen behouden en geborgd moeten blijven.

Ten tweede is meer aandacht nodig voor de stem van leerlingen en ouders, alsook voor het welbevinden van leerlingen. Veilige scholen voor iedereen vergen een doordacht preventief en curatief integriteitsbeleid. Inclusie moet daarbij ook breder worden opgevat dan handicap alleen, met expliciete aandacht voor diverse assen van verschil en maatschappelijke kwetsbaarheid.

Ten derde is het een probleem dat scholen eigen doelgroepen bepalen. Dit heeft tot gevolg dat CLB's zich in hun oriënteringspraktijk noodgedwongen meer richten op specifieke scholen dan op types en opleidingsvormen. Dit wijst volgens deelnemers op een onhoudbare hanteerbaarheid van de huidige types en opleidingsvormen.

Tot slot moet er in de probleemstelling meer expliciet gesteund worden op juridische begrippen en kaders, zoals het recht op onderwijs, het VRPH en de universele rechten van het kind. •

terug naar inhoudstafel

03

OVERKOEPELENDE APPRECIATIE EN BEVINDINGEN OVER DE CONSULTATIENOTA

3.1 Sterke elementen

Algemene waardering voor het traject

Er is algemene waardering voor het traject om te evolueren naar scholen voor iedereen. De deelnemers zijn blij dat er op lange termijn nagedacht wordt over een onderwijsmodel met scholen waarin elke leerling optimaal kan leren en volwaardig kan participeren. Men erkent de nood aan en de mogelijkheden die gepaard gaan met een systeemverandering.

Bereidheid om hier samen aan te werken

Er is zeer veel bereidheid bij de verschillende stakeholders om mee te werken aan de evolutie naar scholen voor iedereen. Dit kwam tot uiting in het engagement, de betrokkenheid en de motivatie van alle deelnemers tijdens de Staten-Generaal.

Steun voor het concept van scholen voor iedereen

Het gebruik van het concept en de term scholen voor iedereen wordt als positief en toekomstgericht ervaren. Men vindt het positief dat het concept scholen voor iedereen het huidige onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderwijs overstijgt en actoren binnen onderwijs en van andere relevante beleidsdomeinen samenbrengt om te werken aan dit nieuwe concept. Het samen hieraan werken werd vaak positief benoemd tijdens de Staten-Generaal.

3.2 Overkoepelende voorwaarden en voorstellen

Evolutie richting inclusief onderwijs

Het merendeel van de deelnemers aan de Staten-Generaal pleit ervoor om inclusief onderwijs – en niet louter inclusiever onderwijs – expliciet als streefdoel naar voren te schuiven. Voor een meerderheid van de deelnemers moet deze ambitie helder en ondubbelzinnig worden verankerd in het verdere traject.

Tegelijk is er bij bepaalde deelnemers begrip voor het gebruik van de term inclusiever, omdat die de noodzakelijke geleidelijkheid en fasering van het proces benadrukt. Voor deze deelnemers kan de weg inclusiever zijn, maar moet het eindpunt inclusief onderwijs blijven.

Enkele deelnemers vinden de expliciete keuze voor inclusief als eindbeeld dan weer te eenzijdig. Zij pleiten ervoor om de term inclusiever te behouden en benadrukken het feit dat de keuzevrijheid van ouders en leerlingen voor een al dan niet inclusieve setting gewaarborgd moet blijven.

Om recht te doen aan deze verschillende perspectieven, is er in het rapport gekozen voor de term scholen voor iedereen. Voor deze term bestaat brede gedragenheid onder de deelnemers. Daarmee doelen we op scholen waar elke leerling optimaal kan leren en volwaardig kan participeren.

Juridische kaders: VN-verdragen en de grondwet als basis

Verschillende deelnemers vragen om de Belgische Grondwet en het VRPH explicieter als juridische basis voor het traject te positioneren. Deze juridische kaders maken duidelijk dat moet worden toegewerkt naar een inclusief onderwijssysteem

terug naar inhoudstafel

en dat inclusie geen vrijblijvende beleidsoptie is, maar een rechtsverplichting. Daarbij wordt ook verwezen naar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind als relevante internationale referentiekaders.

Volgens de deelnemers verdient deze juridische verankering een duidelijkere plaats in de consultatienota, zodat het traject naar scholen voor iedereen niet enkel wordt onderbouwd vanuit pedagogische of organisatorische overwegingen, maar ook vanuit grond- en mensenrechten. Dit biedt richting, legitimiteit en houvast voor de verdere uitwerking van beleid en praktijk.

Politiek engagement over beleidsdomeinen en legislaturen heen voor een duurzaam verhaal

De deelnemers vragen garanties tot volgehouden inspanningen en engagement vanuit alle actoren. Er wordt gevraagd naar een duidelijk signaal en voorbeeldfunctie vanuit de politiek, die zich actief engageert in nauwe samenwerking met het bredere onderwijsveld en andere maatschappelijke domeinen om de evolutie naar scholen voor iedereen te realiseren.

Er wordt benadrukt dat een duurzaam traject sterke en brede politieke verankering vereist, over meerderheid en oppositie heen. Zonder langetermijnengagement bestaat het risico dat scholen en andere actoren van het onderwijsveld investeren in een model waarvan de continuïteit onzeker is.

Inzetbaarheid van middelen doorheen het verandertraject

De deelnemers vinden het een bezwaar dat er geen informatie over budget of middelen in de consultatienota staat. Een realistische evolutie vraagt, naast voldoende tijd en ruimte, ook voldoende budget. Het evolueren naar scholen voor iedereen kan volgens de deelnemers niet zonder bijkomende middelen, onder meer voor extra omkadering en aangepaste infrastructuur.

Momenteel ontbreekt een financieel overzicht in het tijdspad. Daarnaast is er onvoldoende duidelijkheid over de manier waarop de huidige middelen zullen worden ingezet in de verdere evolutie naar scholen voor iedereen en welke middelen eventueel een andere bestemming zullen krijgen. Er wordt gevraagd om het budgettaire plaatje te verduidelijken en voldoende middelen te voorzien voor deze evolutie, alsook om hier een breed politiek engagement over te krijgen.

Heldere, eenduidige en toekomstgerichte terminologie

Deelnemers geven aan dat bepaalde kernbegrippen uit de consultatienota (zoals inclusie, scholen voor iedereen, campusscholen, buitengewoon aanbod, kwaliteitsvol onderwijs, doelenkader, multidisciplinariteit, etc.) onvoldoende scherp zijn gedefinieerd. Dit leidt tot uiteenlopende interpretaties en onzekerheid over de beoogde systeemverandering. Er wordt gevraagd om expliciet te verduidelijken wat in de context van deze nota onder deze kernbegrippen wordt verstaan en een begrippenlijst te voorzien.

De terminologie uit de consultatienota wordt bovendien niet altijd als neutraal ervaren. Het is belangrijk om in de evolutie naar een nieuw onderwijssysteem ook nieuwe taal te ontwikkelen. Vooral het blijvend gebruik van de termen gewoon en buitengewoon onderwijs wordt als problematisch gezien, omdat die verankerd zijn in het

terug naar inhoudstafel

bestaande systeem en bijhorende typologieën. Er wordt gevraagd om de toekomstvisie gepaard te laten gaan met een andere terminologie, zoals dat op een sterke manier gebeurt met het begrip 'scholen voor iedereen'. Soms zal in dit rapport ook worden voorgesteld om bepaalde termen niet te gebruiken en te vervangen door andere termen. Er is bijvoorbeeld een vraag om in de toekomstvisie de term buitengewoon aanbod te vervangen om duidelijk te maken dat een tweedeling gewoon-buitengewoon in de toekomst niet meer zal bestaan zoals vandaag. Dit is voor de deelnemers cruciaal voor een systeemverandering.

In dit rapport wordt zoveel mogelijk al in nieuwe terminologie gesproken maar wordt op bepaalde plaatsen nog verwezen naar deze 'oude' terminologie, onder meer om duidelijk de link met inhoud en passages van de consultatienota te leggen.

Brede invulling van diversiteit en scholen voor iedereen

De deelnemers vragen om diversiteit en scholen voor iedereen doorheen de nota breder te benaderen dan uitsluitend vanuit een focus op leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, met expliciete aandacht voor diverse assen van verschil en voor verschillende vormen van maatschappelijke kwetsbaarheid.

Er wordt benadrukt dat het vraagstuk van scholen voor iedereen betrekking heeft op een bredere groep leerlingen. Vandaag staat immers voor een groeiend aantal leerlingen het recht op onderwijs onder druk, bijvoorbeeld door situaties van definitieve uitsluiting, capaciteitsproblemen, ongekwalificeerde uitstroom, psychische moeilijkheden, etc. Er wordt gevraagd naar brede aandacht voor ondersteuningsnoden, breder dus dan specifieke onderwijsbehoeften, maar ook armoede, anderstaligheid, gezinscontext, thuissituatie, etc.

De consultatienota zou deze bredere realiteit sterker moeten weerspiegelen. Daarom wordt gesuggereerd om de probleemstelling en visie te verbreden, zodat duidelijk wordt dat het traject niet enkel betrekking heeft op leerlingen in het buitengewoon onderwijs of leerlingen die gebruikmaken van leersteun, maar op een diverse leerlingenpopulatie.

Kwaliteit en inclusie onlosmakelijk met elkaar verbonden

Evidence informed onderwijs gaat over kwaliteitsvol onderwijs en inclusie is deel van kwaliteitsvol onderwijs. Inclusie zal maar slagen als het kwaliteitsvraagstuk niet uit het oog wordt verloren, en omgekeerd kan onderwijs slechts kwaliteitsvol zijn als het zo inclusief mogelijk is. Het klassieke vormingsideaal, waarbij zoveel mogelijk leerlingen meegenomen worden in het onderwijsverhaal sluit dus aan bij het streven naar inclusie. Inclusie en onderwijskwaliteit zijn dan ook geen concurrerende prioriteiten. Integendeel: investeren in sterk, evidence informed onderwijs in de basis is de meest inclusieve keuze die we kunnen maken.

Door inclusie en kwaliteit samen te denken, vermijden we een vals dilemma en bouwen we aan een onderwijspraktijk die zowel ambitieus als rechtvaardig is.

De evolutie haalbaar maken samen met het onderwijsveld

Er leeft bezorgdheid over de haalbaarheid van de evolutie voor leerkrachten. Vandaag ervaren zij verschillende uitdagingen in hun dagelijkse onderwijspraktijk, onder meer door de toenemende diversiteit aan onderwijsnoden, het lerarentekort, de

terug naar inhoudstafel

grootte van klasgroepen, de uitdagingen die gepaard gaan met de implementatie van nieuwe beleidsmaatregelen, etc. In bepaalde contexten, zoals in grootstedelijke gebieden, kunnen deze uitdagingen zich nog sterker laten voelen.

Vanuit de deelnemers wordt benadrukt dat de overheid een actieve rol moet opnemen in het versterken van deze haalbaarheid in toekomstige scholen voor iedereen, door hierop in te zetten via beleid, ondersteuning, middelen en communicatie. De systeemverandering moet op een zorgzame en actieve manier worden ondersteund vanuit de overheid, met blijvende aandacht voor de financiële, praktische en organisatorische haalbaarheid van de voorgestelde veranderingen, voor het draagvlak bij het volledige onderwijsveld, leerlingen en ouders. De maatschappelijke en politieke waardering van leerkrachten die deze evolutie moeten realiseren is eveneens van belang. Volgens de deelnemers ontbreekt die waardering vandaag nog te vaak.

Nauwe betrokkenheid van leerlingen en ouders

Over verschillende onderdelen van de consultatienota heen wordt de bezorgdheid geuit dat de perspectieven van leerlingen en ouders onvoldoende expliciet en systematisch aan bod komen. Deelnemers vragen om hun stem en ervaringen sterker te verankeren in zowel de nota als de verdere uitwerking van het traject.

Daarbij wordt benadrukt dat partnerschap met ouders vertrekt vanuit een evenwaardige positie met erkenning van ieders rol en verantwoordelijkheid. Evenwaardigheid betekent een bewuste organisatie van samenwerking, waarbij rekening wordt gehouden met verschillen in kennis van het onderwijssysteem, taalvaardigheid, sociaal kapitaal en eerdere ervaringen met de school. Dit vraagt gerichte ondersteuning van ouders om hun positie in overlegprocessen te versterken.

Daarnaast wordt het belang onderstreept van bondgenootschap en partnerschap tussen ouders en school, waarbij ouders zich ondersteund voelen door verschillende professionals binnen en rond de school. Professionalisering op vlak van samenwerkingsvaardigheden is hierbij essentieel.

Tot slot wordt gevraagd om het medebeslissingsrecht door ouders op elk niveau, in elke stap te waarborgen. Ouders moeten betrokken zijn en de regie houden, niet louter geïnformeerd worden.

Gelijkgerichte visie en afstemming tussen beleidstrajecten binnen en tussen beleidsdomeinen

Deelnemers geven aan dat zij tijdens de Staten-Generaal nog onvoldoende zicht hadden op parallelle beleidstrajecten binnen onderwijs, zoals het besluit van de Vlaamse Regering over de pioniersscholen of het advies van de commissie attesteringen en binnen andere beleidsdomeinen, zoals het plan jeugdhulp en de conceptnota personen met een handicap. Hierdoor hadden zij naar hun gevoel niet steeds alle relevante informatie om bepaalde thema's ten gronde te bespreken.

Er wordt benadrukt dat niet alleen transparantie over deze parallelle trajecten nodig is, maar ook duidelijke afstemming en gelijkgerichtheid tussen deze processen. Beleidsinitiatieven die raken aan de evolutie naar scholen voor iedereen moeten inhoudelijk op elkaar aansluiten en elkaar versterken, zodat ze bijdragen aan één coherent en herkenbaar traject. •

terug naar inhoudstafel

04

VISIE

De Staten-Generaal doet verschillende aanbevelingen omtrent de visie zoals deze geformuleerd is in hoofdstuk 3 van de consultatienota: “Het onderwijssysteem in 2040: sterk onderwijs in scholen voor iedereen”. De deelnemers van de Staten-Generaal formuleren samen sterktes omtrent de visie alsook concrete voorstellen ter versterking en verrijking van de visie.

4.1 Sterke elementen

De Staten-Generaal apprecieert verschillende aspecten in de visie om te evolueren naar scholen voor iedereen in 2040.

Zo wordt het als krachtig ervaren dat een **nieuw onderwijssysteem** wordt geschetst waarin het onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderwijs niet langer structurerend is.

Daarnaast waarderen de deelnemers de expliciete focus op **kwaliteitsvol onderwijs**. Ook het streven naar het behalen van de doelen van het gemeenschappelijk curriculum voor een zo groot mogelijke groep van leerlingen en het werken met een **gemeenschappelijk doelenkader** voor alle leerlingen, worden hierbij als belangrijke hefbomen gezien.

Ook **de ondersteuning door multidisciplinaire teams** in scholen voor iedereen wordt positief onthaald. Het vooruitzicht dat ondersteuning beschikbaar is zonder aanvraagprocedures wordt als een belangrijke stap vooruit beschouwd. Verder wordt het als een meerwaarde gezien dat wordt ingezet op sterke (multidisciplinaire) schoolteams in plaats van louter op individuele leerkrachten, alsook op de mogelijkheid om verschillende vormen van expertise complementair in te zetten.

De nadruk op **professionalisering** en het versterken van onderwijsprofessionals wordt eveneens als essentieel benoemd.

Verder wordt het engagement tot een **doeltreffende financiering** gewaardeerd, met de boodschap van de deelnemers van de Staten-Generaal dat dit een cruciale randvoorwaarde is voor het welslagen van de evolutie en dat hierrond duidelijkheid moet worden gecreëerd voor het veld.

De keuze om te werken met een **proeftuin** wordt positief onthaald. Het principe dat regelgeving kan worden aangepast op basis van de systematische monitoring van een ruim aantal praktijkervaringen en de daaruit voortvloeiende inzichten, wordt beschouwd als een realistische en lerende aanpak die ruimte laat voor bijsturing op basis van wat in de praktijk werkt.

4.2 Voorstellen ter versterking en verrijking

Scherpere afbakening van de toekomstvisie

De **visie mag ambitieus en toekomstgericht zijn**. Een toekomstvisie dient gepaard te gaan met vernieuwende terminologie, zoals ook vermeld in de overkoepelende voorstellen. En meer operationele zaken die belangrijk zijn ter context of als voorbereiding op die toekomst, kunnen elders in de nota een plaats krijgen.

terug naar inhoudstafel

De leden van de Staten-Generaal stellen concreet voor om stukken die eerder gaan over een beschrijving van de situatie vandaag, en maatregelen die vandaag worden genomen, zoals beleidsmaatregelen omtrent de minimumdoelen in basisonderwijs, elders een plaats te geven in de strategienota. Deze zijn belangrijk als context maar horen niet thuis in de toekomstvisie.

Ook de uitgebreide focus op het kennisrijk curriculum wordt in dat licht kritisch bekeken. Het curriculum is een middel om kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen te realiseren, maar geen doel op zich. Daarbij is het belangrijk om ook expliciet aandacht te hebben voor de bredere persoonsontwikkeling. Onderwijs moet ook bijdragen aan de sociale, emotionele en maatschappelijke ontwikkeling van leerlingen. Verder is het belangrijk om duidelijker uit te werken hoe een kennisrijk curriculum, een gemeenschappelijk doelenkader en hoge verwachtingen worden gecombineerd met een diverse leerlingenpopulatie en een meer inclusief onderwijs. Zoals in de overkoepelende voorstellen geformuleerd, moeten kwaliteit en inclusie expliciet en onlosmakelijk met elkaar verbonden worden.

Er wordt bovendien opgemerkt dat in de visie uit de consultatienota verschillende elementen al (te) concreet worden ingevuld. Volgens deelnemers leidt dit impliciet tot keuzes die het niveau van een richtinggevende visie overstijgen. Er wordt daarom gevraagd om de visie duidelijker te onderscheiden van operationele uitwerking. Meer uitvoeringsgerichte of organisatorische bepalingen kunnen in de maatregelen in het tijdspad verder worden uitgewerkt.

Vraag om diversiteit breder te bekijken

De leden van de Staten-Generaal vinden dat een **brede invulling van diversiteit** niet voldoende aan bod komt in de visie. Ze raden aan om de diversiteit die beoogd wordt in scholen voor iedereen breder te formuleren en ook expliciet aandacht te besteden aan het brede ondersteuningsaanbod, bijvoorbeeld op het gebied van taal en andere ondersteuningsnoden.

Samenwerking met andere partners expliciteren

De leden van de Staten-Generaal vragen om het **beleidsdomeinoverschrijdend samenwerken** in de visie meer te benoemen als belangrijk onderdeel van een ander systeem in 2040. Daarbij vragen zij specifiek om welzijns- en zorgpartners expliciet te erkennen en, elk vanuit hun eigenheid, een structurele rol en medeverantwoordelijkheid toe te kennen in het gezamenlijke traject richting 2040.

Er wordt daarbij ook gevraagd om sterker de link te leggen tussen de school en de bredere context van het kind. Inclusief onderwijs kan niet los worden gezien van het welzijn van het kind, de gezinssituatie en maatschappelijke factoren. De **rol van leerlingen en ouders** als volwaardige partners vraagt daarbij ook expliciete verankering.

Aandacht voor het borgen en blijvend ontwikkelen van expertise

De Staten-Generaal ziet een **continue expertiseontwikkeling en blijvende borging van expertise** op vlak van inclusief werken en het omgaan met laagprevalente ondersteuningsnoden, als een cruciaal element in een toekomstig onderwijssysteem met scholen voor iedereen in 2040. Een vraag daarbij is hoe toekomstige bovenschoolse multidisciplinaire teams zich tot regionale expertisecentra verhouden zoals deze werden voorgesteld in het rapport van de Commissie Inclusief Onderwijs. •

terug naar inhoudstafel

05

LEIDENDE PRINCIPES

De Staten-Generaal formuleert verschillende reflecties en aanbevelingen met betrekking tot de leidende principes, opgenomen in de consultatienota onder hoofdstuk 4A en in bijlage 2 bij de consultatienota.

De deelnemers van de Staten-Generaal erkennen de **meerwaarde van het formuleren van en het werken met leidende principes** als fundament voor de evolutie naar scholen voor iedereen. De vijf leidende principes (duidelijk, geleidelijk en realistisch, concreet, samen en evidence informed) worden als zinvol en richtinggevend ervaren, niet alleen inhoudelijk maar ook als kader voor het proces dat de komende jaren zal worden doorlopen.

Er wordt voorgesteld om deze leidende **principes te gebruiken als toetsing** voor de strategienota en voor alle beleidskeuzes die doorheen de evolutie naar scholen voor iedereen zullen genomen worden.

Er wordt geopperd om daarbij nog een toetssteen, eventueel een extra leidend principe, toe te voegen: namelijk het kind centraal stellen in de systeemverandering die we zullen doormaken. Er wordt aangegeven dat nu onvoldoende expliciet wordt gemaakt hoe het perspectief van het kind centraal staat in de voorgestelde evolutie. Er wordt voorgesteld om expliciet te **verankeren dat we geen enkel kind of jongere loslaten binnen onderwijs en dat elk kind het recht heeft om te leren**.

Verder wordt meegegeven dat de verschillende leidende principes **sterk met elkaar verbonden** zijn en soms deels overlappen. Het is essentieel om hun onderlinge samenhang te zien.

Daarnaast wordt aangegeven dat de leidende principes soms al te sterk ingevuld worden. Er wordt gevraagd om naar de essentie te kijken en de bewoordingen doorheen de leidende principes neutraal en feitelijk te houden en nog niet te veel in te vullen.

Hieronder worden de verschillende leidende principes overlopen.

5.1 Duidelijk

Met betrekking tot dit leidend principe wordt meegegeven dat dit ook een **duidelijke visie vereist**, hetgeen op dit moment nog onvoldoende aanwezig is voor de deelnemers. De visie wordt als richtinggevend beschouwd, maar men mist een expliciete verankering op lange termijn, over legislaturen, regeringen en beleidsdomeinen heen. Voorgesteld wordt om het principe te herformuleren naar ‘duidelijk en duurzaam’, met expliciete aandacht voor continuïteit over legislaturen heen.

Daarnaast wordt gevraagd om monitoring en terugkoppeling explicieter te verankeren, niet enkel via een commissie maar ook via structurele terugkoppeling naar relevante belanghebbenden. Op basis van de bevindingen kan het traject bijgestuurd worden. Er wordt voorgesteld om een stuk rond het procesmatige en monitoring toe te voegen aan het leidend principe.

terug naar inhoudstafel

5.2 Geleidelijk en realistisch

De Staten-Generaal apprecieert dat de evolutie geleidelijk en realistisch wordt aangepakt over een **tijdspad van 15 jaar** en dat er ruimte is voor **differentiatie in tempo**.

Er leeft wel een bezorgdheid over hoe we zullen **garanderen dat alle scholen deze evolutie zullen maken**. Er wordt gewezen op de nood om ook scholen die geen pioniersschool zijn te motiveren en te ondersteunen om op dit traject in te zetten. Daarbij wordt aandacht gevraagd voor het risico op een groeiende kloof tussen pioniersscholen en niet-pioniersscholen gedurende het proces. Het zal belangrijk zijn om de implicaties van het wel of niet les volgen in een pioniersschool in beeld te krijgen en alle betrokken actoren (ook leerlingen en ouders) hierover goed te informeren. Ook de onderwijsinspectie dient hiermee rekening te houden bij hun doorlichtingen.

Er wordt gevraagd om alle stappen **in de evolutie naar scholen voor iedereen tijdig te communiceren**.

5.3 Concreet

De deelnemers geven mee dat bepaalde zaken duidelijk moeten zijn vanaf de start, maar dat de evolutie ook **niet te concreet** mag zijn, in die zin dat er niet gezegd mag worden wat er op de klasvloer moet gebeuren.

De deelnemers missen nog concrete streefdoelen en meetpunten. Er is vraag naar een nulmeting en dynamische benchmarks. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren via monitoring van de evolutie van gesegregeerde onderwijsstructuren (waarbij gewoon en buitengewoon onderwijs strikt gescheiden georganiseerd worden), het aantal en de redenen van weigeringen bij inschrijving, het aantal vroegtijdige schoolverlaters en het aantal leerlingen die tijdelijk of langdurig thuiszitten.

5.4 Samen

De Staten-Generaal apprecieert de expliciete vermelding dat **alle actoren binnen het onderwijsveld én betrokken partners uit aanverwante beleidsdomeinen**, op macro-, meso- en microniveau, moeten **samenwerken**.

Samenwerking binnen het onderwijsveld en met aanverwante beleidsdomeinen vraagt volgens de deelnemers een betere **afbakening en verduidelijking** van wie wat doet. In dit verband is er een bezorgdheid dat **CLB's en PBD's soms louter als ondersteunende actoren** benoemd worden. Dit klopt niet met de huidige en toekomstige realiteit.

Er moet ook voldoende aandacht zijn voor **professionalisering** en actoren moeten daarin meegenomen worden. Dit heeft betrekking op alle leden van het multidisciplinair team. Daarbij is aandacht nodig voor de initiële opleidingen en de verdere loopbaanontwikkeling van alle betrokkenen. Er wordt daarnaast voorgesteld om professionalisering toe te voegen aan de kerntaken van elke professional en hiervoor ook ruimte te voorzien. De lerarenopleiding moet hierbij expliciet als partner worden benoemd.

terug naar inhoudstafel

Er wordt aangegeven dat de termen ‘samen’ en ‘gedeelde verantwoordelijkheid’ niet sterk genoeg zijn. De termen ‘gezamenlijke’ of ‘collectieve verantwoordelijkheid’ of ‘gedeeld eigenaarschap’ worden als sterker ervaren. Hierbinnen werkt elke partner vanuit een eigen rol of perspectief.

5.5 Evidence informed

De deelnemers appreciëren dat er aan **monitoring** wordt gedaan doorheen de evolutie. Er wordt aangegeven dat de rol **van de onafhankelijke commissie** die de evolutie zal opvolgen alsook de rol van het consortium dat de pioniersscholen zal begeleiden momenteel nog onduidelijk is. Ook het onderscheid tussen beide organen is niet helder. Daarnaast is de samenstelling van zowel de commissie als het consortium nog niet uitgeklaard. Er wordt gevraagd om duidelijker te omschrijven wie deel zal uitmaken van deze organen en welke opdrachten zij precies krijgen.

Er wordt aangegeven dat evidence informed momenteel nogal eng wordt benaderd. Er wordt gevraagd om dit breder te interpreteren dan enkel het wetenschappelijke. Essentieel aan evidence informed werken is het cyclische proces op basis van verschillende kennisbronnen: praktijkkennis, wetenschappelijke kennis en data van de eigen context.

Het is belangrijk om ervaringsdeskundigen, bij uitstek personen met een handicap, te betrekken in materies die over hen gaan, en om kinderen te horen over zaken die het kind aanbelangen. Er wordt dus gevraagd om leerkrachten, leerlingen en ouders voldoende te betrekken bij het toetsen van de evolutie en hen ook op te nemen in het consortium.

Tot slot wordt er gewaarschuwd voor ‘cherry-picking’ van onderzoek. Er moet voldoende transparant aangegeven worden voor welke bronnen er gekozen is en waarom. •

terug naar inhoudstafel

06

KRACHTLIJNEN

Tijdens de Staten-Generaal wordt er ingegaan op de krachtlijnen, opgenomen in de consultatienota onder hoofdstuk 4B en bijlage 3. Aangezien de inhoud van deze krachtlijnen uitgebreider aan bod kwam bij de bespreking van de thema's (zie deel 7 van het rapport), beperken we ons hier tot de essentie per krachtlijn.

Voor de krachtlijn **kwaliteitsvol, doelgericht en efficiënt onderwijs realiseren voor elke leerling** apprecieert de Staten-Generaal de focus op kwaliteitsvol onderwijs voor elke leerling. Er is wel bezorgdheid over wat er bedoeld wordt met efficiënt onderwijs, waarbij dit niet tot een te enge invulling van kwaliteitsvol onderwijs mag leiden.

De Staten-Generaal waardeert de aandacht voor een inclusieve schoolcultuur in de krachtlijn **inclusievere schoolcultuur en schoolorganisatie realiseren in elke school**. Er wordt gevraagd om een duidelijkere en bredere definiëring van zowel schoolcultuur als schoolorganisatie te hanteren, waarbij er ook aandacht is voor schoolbeleid en beleidsvoerend vermogen.

Voor de krachtlijn **evolueren naar een inclusiever onderwijs** waardeert de Staten-Generaal de geleidelijke en systemische evolutie richting scholen voor iedereen. Er wordt gevraagd om in de evolutie aandacht te hebben voor alle vormen van diversiteit, en er aandacht voor te hebben om de evolutie in elke school te realiseren.

In de krachtlijn **voldoende, gepaste en nabije ondersteuning voorzien voor elke leerkracht en school** wordt de aandacht voor nabije ondersteuning voor elke leerkracht als positief ervaren. Er wordt voorgesteld om te verduidelijken dat leerkrachten deel uitmaken van het multidisciplinaire schoolteam.

Wat de krachtlijn **professionaliseren van alle betrokken medewerkers in functie van inclusiever onderwijs** betreft, benadrukt de Staten-Generaal dat er ruimte en tijd moet zijn om te professionaliseren. Professionalisering moet ook een leven lang gebeuren en duurzaam zijn.

Voor de krachtlijn **structureel partnerschap uitbouwen tussen onderwijs en welzijn** waardeert de Staten-Generaal dat men vanuit verschillende beleidsdomeinen wil komen tot afspraken rond rollen en een minder versnipperde ondersteuning. Er wordt gevraagd om een evenwicht te zoeken in de samenwerking tussen de beleidsdomeinen, waarbij gewerkt wordt met een gedeelde taal en heldere afspraken.

Voor de krachtlijn over **het bepalen van ondersteuningsnoden door middel van een onafhankelijk en beleidsdomeinoverschrijdend assessment** waardeert de Staten-Generaal dat het assessment beleidsdomeinoverschrijdend en onafhankelijk is. Het moet voor de deelnemers verduidelijkt worden wie de leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden zijn en wie deze afweging maakt.

De Staten-Generaal waardeert dat in de krachtlijn **doeltreffende financiering voorzien voor alle scholen** wordt afgestapt van financiering gestuurd door labels of diagnoses[1]. Er is wel een bezorgdheid dat niet duidelijk is welke parameters gebruikt zullen worden voor de financiering.

In de krachtlijn **realiseren van een meer inclusieve en toegankelijke infrastructuur in elke school** apprecieert de Staten-Generaal de aandacht voor infrastructuur. De deelnemers vragen om aandacht te besteden aan universeel ontwerp en de omgeving van de schoolgebouwen. •

1 Doorheen dit rapport wordt zowel de term label als diagnose gebruikt omdat beiden vandaag van toepassing zijn. Label wordt niet altijd gepercipieerd als een geschikte term maar op vandaag is er voor leerlingen met een GC-verslag geen nood aan een diagnose, wat de term 'label' meer van toepassing maakt voor deze groep.

terug naar inhoudstafel

07

TIJDSPAD ONDERVERDEELD IN THEMA'S

In de consultatienota is een tijdspad opgenomen, onderverdeeld in drie fases. In dit tijdspad worden stappen geschetst om te evolueren richting scholen voor iedereen. Voor de bespreking tijdens de Staten-Generaal werden in het tijdspad twaalf thema's onderscheiden, die telkens werden onderverdeeld in de drie fases. Deze thema's werden als dusdanig in de Staten-Generaal besproken.

7.1 Pioniersscholen

Sterke elementen

De oprichting van pioniersscholen wordt breed gewaardeerd als een **krachtige hefboom** voor systeemverandering richting scholen voor iedereen.

De expliciete keuze om op **lange termijn** te denken en **experimenteerruimte** te creëren, wordt positief onthaald. Dit biedt de mogelijkheid om in de praktijk te leren en op basis daarvan te evolueren naar een sterk en duurzaam regelgevend kader.

De **richting en ambitie zijn helder**.

Er wordt **begeleiding voorzien voor deze scholen**, zodat tijdig kan worden bijgestuurd wanneer knelpunten zich voordoen.

De pioniersscholen bieden een **unieke kans om fundamenteel anders te kijken** naar leerlingen, diversiteit en pedagogisch-didactisch handelen.

De **spanning tussen beleid en praktijk wordt erkend**, en er ontstaat ruimte voor wederzijdse beïnvloeding.

Er is bij diverse actoren veel **enthousiasme** en bereidheid om dit engagement aan te gaan.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er leeft bezorgdheid over het beperkte aantal pioniersscholen en over de mate waarin de selectie voldoende divers zal zijn wat betreft context, onderwijsniveau, doelgroepen, expertise. Er wordt gewezen op het **belang van representativiteit** binnen het onderwijslandschap, met aandacht voor onder meer OKAN, basis- en secundair onderwijs en scholen die nog aan het begin staan van hun inclusietraject. Er wordt benadrukt dat pioniersscholen een representatieve afspiegeling moeten vormen van het onderwijslandschap. De implementatie van scholen voor iedereen is immers sterk contextgebonden, waardoor een uniforme aanpak niet haalbaar is. Elke school zal, vanuit haar eigen context en identiteit, stappen moeten zetten richting scholen voor iedereen. De deelnemers van de Staten-Generaal hopen dat niet enkel scholen die reeds belangrijke stappen hebben gezet richting inclusie instappen, maar dat ook starters zich aangesproken en ondersteund voelen om mee te bouwen aan deze beweging, zodat er maximaal leerervaringen uit de pioniersscholen gehaald kunnen worden en de bredere systeemverandering zich niet beperkt tot een relatief kleine groep voorlopers.

Er bestaan veel praktische **vragen over de concrete organisatie** van pioniersscholen wat betreft inschrijvingen, financiering, samenwerking, verantwoordelijkheden, afbakening van rollen en regelgeving waarvan afgeweken zal kunnen worden. De complexiteit van deze regelgeving vraagt om duidelijke kaders en transparante en tijdige communicatie naar scholen, ouders en leerlingen.

terug naar inhoudstafel

De versnippering van bevoegdheden (onderwijs, werk, welzijn…) en de verschillen tussen onderwijsnetten maken samenwerking niet vanzelfsprekend. De uitdaging zal zijn om de bestaande structuren zo op elkaar af te stemmen dat verbindingen worden versterkt en samenwerking in het kader van scholen voor iedereen een blijvende plaats krijgt.

Voldoende **middelen** worden door sommigen als noodzakelijk beschouwd om de bijkomende taken en verantwoordelijkheden waar te maken. Tegelijk leeft bij anderen bezorgdheid over de duurzaamheid van deze middelen. Wat gebeurt er wanneer bijkomende financiering na verloop van tijd wegvalt? Daarnaast leeft de vraag naar rechtvaardigheid tegenover scholen die vandaag reeds inclusief werken maar geen pioniersschool zijn en dus geen bijkomende middelen ontvangen.

Over de overgang na afloop van de pioniersfase bestaan nog veel onduidelijkheden. Er moet gezorgd worden voor continuïteit, zodat wat we opbouwen niet stopt na de proefperiode.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar flexibiliteit in partnerschap en netwerkvorming

De verplichting om bij de start samen te werken met vier vooraf vastgelegde partners (gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs, CLB en leersteuncentrum) is voor sommigen te restrictief. Het wordt benadrukt dat een samenwerkingsverband met deze vier partners de voorkeur geniet en dat de samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs bijzonder waardevol is voor het slagen van inclusieve trajecten voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Tegelijk beschikken niet alle scholen over dergelijke samenwerkingsverbanden of kunnen ze deze op korte termijn realiseren en zijn er ook al mooie inclusietrajecten in het gewoon onderwijs. Er wordt daarom door sommige deelnemers voorgesteld dat scholen gewoon onderwijs ook zonder school buitengewoon onderwijs een pioniersschool kunnen worden, wel steeds met betrokkenheid van een leersteuncentrum en een CLB. Diversiteit in het onderwijslandschap is waardevol en bijgevolg is dus ook de diversiteit in nieuwe pioniersscholen noodzakelijk om voldoende te leren in functie van scholen voor iedereen, alsook om het beperkt aantal pioniersscholen optimaal te benutten. De systeemverandering willen we laten vertrekken vanuit de visie in de strategienota en niet vanuit bestaande structuren. Het samenwerken en uitwisselen van expertise is primordiaal.

Naast onderwijsactoren moeten ook lokale besturen, welzijnsorganisaties, arbeidsactoren, buurtinitiatieven en middenveldorganisaties structureel betrokken kunnen worden als 'pionierspartners'.

Zo wordt dan ook gesuggereerd om niet enkel te werken met een beperkt aantal afzonderlijke pioniersscholen, maar ook met bredere netwerken van scholen voor iedereen. In dat model kunnen één of meerdere scholen samen met CLB, leersteuncentrum en andere partners een structureel samenwerkingsverband vormen.

Vraag naar realistische timing en opstartfase

Een onmiddellijke operationele start op 1 september 2026 wordt niet haalbaar gezien. Er wordt voorgesteld om een expliciete opstartfase te voorzien waarin scholen visie kunnen ontwikkelen, partnerschappen kunnen uitbouwen, organisatorische keuzes kunnen maken en draagvlak kunnen creëren. De formele startdatum kan

terug naar inhoudstafel

voor sommige deelnemers behouden blijven, maar moet beginnen met een voorbereidingsperiode met intensieve procesbegeleiding alvorens wordt overgegaan naar de implementatiefase. Andere deelnemers vragen echter ook voldoende tijd voor scholen om hun dossier/aanvraag voor te bereiden, wat huns inziens niet mogelijk is binnen het huidige tijdspad.

Daarnaast wordt gepleit voor flexibele instapmomenten en trajecten op maat van de beginsituatie van scholen, zodat representatieve deelname mogelijk blijft.

Vraag naar autonomie in organisatie en multidisciplinaire samenwerking

Er leeft een bezorgdheid dat de concrete organisatie van multidisciplinaire teams te gedetailleerd vastgelegd zal worden in pioniersscholen. Voorgesteld wordt om de concrete organisatievorm niet vooraf vast te leggen, maar deze net onderdeel te laten zijn van het leerproces. Scholen moeten binnen duidelijke contouren voldoende autonomie krijgen om contextgebonden keuzes te maken. Een heldere rolafbakening tussen partners blijft daarbij wel noodzakelijk.

Vraag naar sterke en geïntegreerde ondersteuning

Er is onduidelijkheid over hoe de ondersteuning concreet zal worden georganiseerd. Het is onvoldoende duidelijk hoe de rolverdeling tussen consortium, expertenpanel, pedagogische begeleidingsdiensten, leersteuncentra en CLB's zit. Er leeft bezorgdheid over de duurzame opbouw en borging van expertise. Het is voor de deelnemers niet duidelijk hoe kennis, kunde en ervaring structureel zullen worden gedeeld en hoe pioniersscholen toegang krijgen tot externe coaching en een onafhankelijke blik van buitenaf.

Een robuuste ondersteuningsstructuur rondom de pioniersscholen wordt als essentiële randvoorwaarde beschouwd. In de huidige plannen ontbreken volgens de deelnemers nog enkele elementen.

Er wordt voorgesteld om:

- de ondersteuning op drie niveaus te organiseren, klas-, school- en systeemniveau, en dit expliciet te definiëren en onderling af te stemmen;
- procesbegeleiding tot op de klasvloer te voorzien;
- voor het consortium vooral in te zetten op bestaande actoren en deze te versterken eerder dan middelen opnieuw te versnipperen over nieuwe op te richten organisaties. Daarbij wordt gevraagd om een duidelijke rol voor de pedagogische begeleidingsdiensten te voorzien. Er wordt hierbij ook expliciete inbreng van praktijkervaring en data gevraagd;
- de stem van leerlingen, ouders en praktijkexperten structureel te verankeren in het expertenpanel;
- voldoende en duurzame financiering te voorzien om deze ondersteuning mogelijk te maken;
- te bekijken of voor niet geselecteerde scholen een lichtere vorm van ondersteuning en/of monitoring kan voorzien worden. Die lichtere vorm van ondersteuning moet goed worden beschreven en moet toelaten om al kleinere stappen te zetten in de evolutie richting scholen voor iedereen.

terug naar inhoudstafel

Vraag naar regelluwte mét rechtszekerheid

Er wordt erkend dat regelluwte ruimte kan creëren voor innovatie, onder meer op het vlak van personeelsinzet en samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs, CLB's en leersteuncentra. Tegelijk mag dit geen rechtsonzekerheid creëren voor personeel, leerlingen en ouders.

Daarom wordt gevraagd om formeel vast te leggen welke rechten onverkort behouden blijven. Scholen moeten binnen duidelijke en afgebakende contouren eigenaarschap kunnen opnemen, zonder dat fundamentele waarborgen in het gedrang komen.

Er wordt voorgesteld om:

- helder te omschrijven waar regelluwte mogelijk is en waar bestaande garanties expliciet behouden blijven;
- afwijkingen van regelgeving te beperken tot wat écht nodig is om het projectdoel te realiseren. Fundamentele rechten mogen nooit ter discussie staan;
- personeel niet louter als flexibel inzetbaar te benaderen, maar blijvende aandacht te hebben voor rechten (decreet rechtspositie), werkzekerheid en professionele waardering.

Experimenteren impliceert bovendien dat niet alles vanaf de start perfect zal verlopen. Er wordt daarom gevraagd hoe mogelijke neveneffecten voor leerlingen en leerkrachten zullen worden opgevangen. Het risico bestaat dat experimenteren onbedoelde gevolgen kan hebben voor studiebekrachtiging of externe evaluaties. Voorgesteld wordt om potentiële risico's vooraf transparant te communiceren en expliciete garanties te verankeren dat deelname aan een pioniersschool geen negatieve impact heeft op studiebekrachtiging, kwalificaties of deelname aan externe evaluaties zoals Vlaamse toetsen.

Vraag naar kwaliteitsbewaking

Pioniersscholen moeten zorgvuldig en transparant worden opgevolgd, met aandacht voor zowel successen als knelpunten.

Concreet wordt voorgesteld om:

- bij de start een nulmeting te voorzien;
- duidelijke kwaliteitscriteria en toezicht te voorzien;
- tussentijdse evaluaties te organiseren om tijdig bij te sturen;
- praktijkactoren expliciet te betrekken in overkoepelende werkgroepen en commissies;
- een Vlaanderenbrede, onafhankelijke kwaliteitsmonitoring op te zetten waarin ook de ervaringen van ouders en leerlingen worden meegenomen.

Vraag om in te zetten op het creëren van draagvlak en goede communicatie

Er is nood aan blijvende aandacht voor draagvlak gedurende het volledige proces. Scholen moeten voldoende ademruimte krijgen om hierop te focussen.

De gelijktijdige uitrol van verschillende beleidsinitiatieven, zoals pioniers- en inspiratiescholen, zet dit draagvlak mogelijk onder druk. In het veld leeft de percep-

terug naar inhoudstafel

tie dat scholen moeten kiezen waar zij hun energie op richten. Heldere en tijdige communicatie is daarom cruciaal. Het moet duidelijk zijn dat beide bewegingen geen tegengestelden zijn, maar elkaar versterken. Sommige deelnemers geven aan dat het bovendien mogelijk zou moeten zijn om, alvast voor basisscholen, tegelijkertijd een inspiratieschool en pioniersschool te zijn.

Daarnaast zijn er signalen dat sommige scholen de transitie aangrijpen om bestaande verplichtingen rond redelijke aanpassingen uit te stellen in afwachting van nieuwe regelgeving. Dit creëert onzekerheid bij ouders en leerlingen. In elke fase moet duidelijk zijn welk wettelijk kader van toepassing is, moeten scholen hieromtrent actief gesensibiliseerd worden en moet het recht van leerlingen om in hun school van keuze een inclusief traject te volgen gewaarborgd blijven. Leerlingen mogen niet impliciet of expliciet worden doorverwezen naar pioniersscholen.

Er wordt voorgesteld om:

- tijdig duidelijkheid te geven over het kader, zodat scholen hun team kunnen meenemen in het verhaal;
- actief te investeren in draagvlakcreatie, met realistische verwachtingen om ontgoocheling te vermijden.

7.2 Evidence informed en meer inclusieve leeromgeving

Sterke elementen

Evidence informed werken wordt gezien als een goed concept, maar – benadrukken de deelnemers – dit moet gezien worden in de betekenis van **wetenschappelijke kennis in combinatie met praktijkkennis en data**.

Bovendien is er in de tekst van de consultatienota een duidelijke **verwijzing naar schoolniveau** en wordt een inclusieve leeromgeving dus gekoppeld aan de hele school(omgeving).

De focus die wordt gelegd op het realiseren van **maximale kansen voor leerlingen om het gemeenschappelijk curriculum te volgen** is een sterkte. Daarenboven wordt het gemeenschappelijk doelenkader als uitgangspunt genomen voor iedereen.

Kernelementen van **effectieve didactiek, klasmanagement, verbindend en rustig klas- en schoolklimaat** worden meegenomen.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er is bezorgdheid over de **ondersteuning van schooldirecties en schoolteams** om meer evidence informed te werken. Er zal goed moeten bekeken worden hoe alle scholen tot een evidence informed inclusieve leeromgeving kunnen komen. Professionalisering kan/zal hierin een belangrijk element zijn.

Ook is er bezorgdheid over **participatie van leerlingen en ouders** in het werken aan een evidence informed leeromgeving. Het is belangrijk dat leerlingen en ouders als volwaardige partners worden meegenomen.

Een inclusieve leeromgeving zou samen moeten bekeken worden met een **inclusieve schoolorganisatie en inclusieve schoolinfrastructuur**. Deze moeten gelijktijdig gerealiseerd worden.

terug naar inhoudstafel

Het is positief dat zoveel mogelijk wordt gekeken naar mogelijkheden en het realiseren van een inclusieve leeromgeving, maar er is ook **bezorgdheid over de onderwijsprofessionals**: hoe kunnen zij op school- en op teamniveau hun verantwoordelijkheid over het leerrecht van elke leerling opnemen in relatie tot de eigen grenzen?

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag om in de nota en in communicatie kwaliteitsvol en inclusief onderwijs onlosmakelijk met elkaar te verbinden

Zoals vermeld in de overkoepelende voorstellen, vragen de deelnemers van de Staten-Generaal om kwaliteitsvol en inclusief onderwijs onlosmakelijk met elkaar te verbinden.

De consultatienota straalt soms nog een vrees uit dat de onderwijskwaliteit naar beneden zou kunnen gaan als het onderwijs inclusief is. Maar onderwijs kan maar kwaliteitsvol zijn voor alle leerlingen als het ook inclusief wordt, en inclusief onderwijs zal maar gerealiseerd zijn als het kwaliteitsvol is. De toon in communicatie is belangrijk om alle actoren hierin mee te nemen.

Vraag om van 'evidence informed inclusieve leeromgeving' te spreken

Werken aan een evidence informed leeromgeving en werken aan een inclusieve leeromgeving zijn geen aparte zaken, aangezien het werken aan kwaliteitsvol onderwijs en inclusie als één geheel wordt gezien. De vraag is daarom om de formulering 'evidence informed en meer inclusieve leeromgeving' te vervangen door de formulering 'evidence informed inclusieve leeromgeving'.

Vraag om scholen voldoende eigenaarschap te geven binnen het kader van evidence informed werken

In de consultatienota wordt al ingevuld wat een evidence informed en meer inclusieve leeromgeving inhoudt, namelijk dat alle scholen inzetten op sterke didactiek en klasmanagement, kennisrijk curriculum, ... Je zou als school ook op deze zaken kunnen inzetten zonder voldoende inclusief te zijn. Het is nodig om scholen binnen het kader van evidence informed werken ook autonomie en eigenaarschap te geven en hun onderwijspraktijk vorm te geven vanuit een inclusieve visie rekening houdend met hun context en praktijkervaring en vertrekkend vanuit een eigen pedagogisch project.

Tegelijk mag dit ook zeker niet vrijblijvend zijn en moet elke school wel effectief werken aan een evidence informed inclusieve leeromgeving. Scholen en hun partners kunnen hierin ondersteund worden via professionalisering en door het nodige instrumentarium aan te reiken om evidence informed te werken.

Vraag om rekening te houden met en te leren uit de praktijk van scholen

Evidence informed mag geen statisch gegeven zijn. De vraag is om evidence informed te beschrijven als een dynamisch en cyclisch gegeven. Hierbij is het belangrijk praktijkervaring mee te nemen en te luisteren naar wat op de klasvloer werkt. Evidence informed werken is een continu proces, waarin kan worden uitgeprobeerd en geleerd. Voorstel is om het schema rond evidence informed werken van Leerpunt te gebruiken.

terug naar inhoudstafel

Ook in de pioniersscholen is het van belang om te kijken naar de combinatie van wetenschappelijke inzichten en (klas)praktijk, het is daarbij van belang om zowel te kijken naar succesvolle als minder succesvolle praktijken want uit beide kan geleerd worden.

Vraag om in alle scholen in de opstartfase al te starten en alle nodige partners hierbij te betrekken

In de consultatienota wordt pas in de overgangsfase aan alle scholen gevraagd om werk te maken van een (meer) inclusieve schoolcultuur en schoolorganisatie. Scholen zijn hier vandaag al mee bezig en willen hierin groeien. Het voorstel is om van alle scholen te vragen dat ze in de opstartfase, op een evidence informed manier en vanuit een geïntegreerde benadering van schoolcultuur, -organisatie en -beleid werken, en dat ze dit blijvend doortrekken in de volgende fases.

Scholen hebben hierbij handvaten, tools en begeleiding nodig zodat de leraar er niet alleen voor staat. Voorstel is daarom om in te zetten op doorlopende ondersteuning en procesbegeleiding. De verantwoordelijkheid voor het creëren van een evidence informed inclusieve leeromgeving moet gedragen worden door de school en al haar partners (PBD, CLB, leersteuncentra en ook partners buiten onderwijs). Denk hierbij ook aan het continuüm van professionalisering, met een rol voor de lerarenopleiding, aanvangsbegeleiding, nascholing en verder professionaliseringsbeleid.

Vraag om breed te kijken en alle leerlingen voor ogen te houden

In de consultatienota staat dat een meer inclusieve leeromgeving moet worden gecreëerd voor een diverse leerlingenpopulatie, van leerlingen die cognitief uitzonderlijk sterk functioneren tot leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden. Dit wordt ervaren als een enge benadering. Er wordt gevraagd om een brede benadering te hanteren en leerrecht te garanderen voor álle leerlingen.

Daaraan gekoppeld wordt gevraagd om evidence informed werken toe te passen in alle beleidsdossiers binnen onderwijs en in belendende beleidsdossiers van andere beleidsdomeinen.

Vraag om hoge verwachtingen te stellen voor álle leerlingen en dit mogelijk te maken binnen een gemeenschappelijk doelenkader

De ambitie is om zoveel mogelijk leerlingen de doelen van het gemeenschappelijk curriculum te doen behalen en dus hoge verwachtingen te stellen voor alle leerlingen. Wanneer we inzetten op effectieve didactiek, creëren we meer kansen voor elke leerling. Een helder en gestructureerd opgebouwd doelenkader en sterk klasmanagement zijn daarbij essentieel. Ze verhogen niet alleen de leerwinst in het algemeen maar bieden ook meer kansen voor het effect van aanvullende specifieke interventies.

Flexibiliteit binnen het gemeenschappelijk curriculum (REDICODIS, flexibele leertrajecten,…) is nu reeds mogelijk en moet binnen scholen voor iedereen maximaal ingezet worden om met zoveel mogelijk leerlingen het gemeenschappelijk curriculum te behalen.

Daarnaast is er een kleine groep leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie de aanpassingen onredelijk of onvoldoende zullen zijn om de doelen van het gemeenschappelijk curriculum in voldoende mate te bereiken. Voor die leerlingen wordt een individueel aangepast curriculum opgesteld (waarbij de vraag is of deze

terug naar inhoudstafel

term in de toekomst nog nodig zal zijn dan wel of andere terminologie meer geschikt is), vertrekkend vanuit het gemeenschappelijk doelenkader en met hoge verwachtingen. Voorstel is om hoge verwachtingen ook voor hen te begrijpen als elk kind maximaal laten ontwikkelen en leren; en ook voor hen te expliciteren hoe (bijkomende) individuele doelen zich kunnen verhouden tot het gemeenschappelijk doelenkader.

Daarbij is er ook aandacht nodig voor alternatieve kwalificatie- en erkenningsvormen, zoals deelcertificaten, modulaire trajecten of het erkennen van deelcompetenties. Voor sommige leerlingen is het maatschappelijk perspectief net dat zij kunnen groeien in hun sterktes en daarin later een meerwaarde kunnen betekenen, ook wanneer zij (nog) niet elk onderdeel van het volledige curriculum kunnen doorlopen.

7.3 Professionalisering

Sterke elementen

Het is goed dat er **aandacht besteed wordt aan professionalisering**. De focus ligt niet enkel op de leerkracht, maar ook op schoolleiders, en het gehele multidisciplinaire schoolteam. De focus ligt zo op collectieve verantwoordelijkheid: het gaat over hoe een team met uiteenlopende expertise samengebracht wordt in de school.

Het is positief dat er een **wetenschappelijk consortium** wordt uitgewerkt, en dat er evidence informed gewerkt wordt. Kennisdeling is belangrijk; er bestaat al heel veel, dus het warm water moet niet steeds opnieuw uitgevonden worden.

Het is goed dat ook wordt verwezen naar **houding en vaardigheden** van onderwijsprofessionals; het gaat immers verder dan louter kennis.

Het is positief **dat de pioniersscholen begeleid zullen worden**. De pioniersscholen spelen een belangrijke rol bij het creëren van draagvlak en het inspireren van andere scholen. Er kan veel geleerd worden uit de praktijk, zoals ook van de ankerscholen die werken rond cognitief sterk functionerende leerlingen.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar voldoende tijd en middelen om te professionaliseren

Een belangrijke vraag is of er tijd en middelen zijn voor professionalisering, voor de scholen en voor de pedagogische begeleidingsdiensten. Het huidige beleid geeft hieromtrent tegenstrijdige signalen. Het is belangrijk om alle onderwijsactoren ertoe te brengen om zich te professionaliseren. De nood aan professionalisering mag niet aangegrepen worden om niet van start te gaan met de evolutie naar scholen voor iedereen.

Vraag om professionalisering breed te bekijken

Om het onderwijs te laten evolueren richting scholen voor iedereen moeten leerkrachten alsook directies, leerondersteuners, CLB-medewerkers, … geprofessionaliseerd worden. Om dit te realiseren moet naar de initiële lerarenopleiding gekeken worden, maar ook naar het nascholingsaanbod.

Ook andere profielen die een rol spelen in het multidisciplinaire schoolteam, zoals logopedisten, kinesisten, … moeten voorbereid worden op het werken in scholen voor iedereen.

Heel specifieke expertise is een vraagstuk; je kan niet van iedereen verwachten dat ze alles kennen. Er zal dus nog specialisatie zijn, maar het is de vraag hoe dit best mee te nemen in professionalisering.

Vraag om in lerarenopleiding te focussen op startbekwaamheid van de leraar

Een leraar moet startbekwaam zijn na een lerarenopleiding. De lerarenopleidingen moeten hun prioriteiten leggen op de essentie: studenten opleiden tot kwaliteitsvolle leraren voor kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. De startbekwaamheid is gebaseerd op het profiel van de leraar die we voor ogen hebben. Eén van die kenmerken is onder andere multidisciplinair samenwerken. Er moet verder onderzocht worden wat "startbekwaamheid" inhoudt.

Vraag om mensen op te leiden om samen te werken in een multidisciplinair schoolteam

Het is belangrijk om na te denken over het statuut, de opleiding en het kwalificatieniveau van de leden van het multidisciplinair schoolteam en op basis daarvan na te denken over de inhouden van opleiding en professionalisering. Dit moet ook meegenomen worden in de stage van de leraren of bij werkplekleren. Het samenwerken moet bovendien vervat zitten in de startbekwaamheid. Het multidisciplinair team moet interprofessioneel samenwerken. Dit vereist specifieke competenties, een gemeenschappelijke taal en voldoende tijd voor interprofessioneel overleg. Professionalisering moet gericht zijn op het ontwikkelen van samenwerkingscompetenties en het versterken van handelingsbekwaamheid en handelingszekerheid van het hele team.

Vraag om een leven lang leren als uitgangspunt te nemen

In de lerarenopleiding moeten leraren opgeleid worden tot professionals die hun hele loopbaan lang kunnen en willen leren. De lerarenopleiding legt een basis, vult de rugzak met essentiële vaardigheden maar je hebt daarnaast aanvangsbegeleiding en professionalisering nodig.

Vraag naar een kwaliteitsvol en duurzaam professionaliseringsaanbod

Belangrijk bij professionalisering is dat er een kwaliteitsvol professionaliseringsaanbod is voor alle professionals binnen een multidisciplinair team en aspirant-professionals en dat de kwaliteit van dit aanbod gemonitord wordt. De huidige paden naar professionalisering zijn onvoldoende om alle professionaliseringsnoden van onderwijsprofessionals te kunnen opvangen. Er moet op systeemniveau dus gekeken worden hoe de noden ingevuld kunnen worden, en wie daar welke rol in speelt. Dit kan mogelijk ook implicaties hebben op de organisatie van de lerarenopleidingen.

Vraag naar autonomie én verantwoording

Scholen moeten hun eigen professionaliseringsbeleid vormgeven, afgestemd op hun maat samen met de partners die de school kiest. Naast deze autonomie moet er ook ruimte zijn voor verantwoording. Zo kan bewaakt worden dat professionalisering het leerrecht en de onderwijskwaliteit centraal houdt, zodat elke leerling de nodige kansen krijgt. Een piste is om hierover iets op te nemen in het referentiekader onderwijskwaliteit.

Een adequaat professionaliseringsbeleid start vanuit een visie en beleidsvoerend vermogen bij scholen; hieromtrent is er een bezorgdheid dat directies hierin een zeer belangrijke rol spelen en hiervoor de benodigde vaardigheden nodig hebben.

terug naar inhoudstafel

7.4 Multidisciplinariteit in scholen, met aandacht voor de rol van gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs, leersteuncentra en CLB's

Sterke elementen

Er is veel appreciatie voor het feit dat **ondersteuning en expertise breder toegankelijk en verder versterkt wordt**.

Het is positief dat er op **samenwerking gefocust** wordt tussen diverse partners in plaats van op 'het doorgeven van'. Hierbij is het ook goed dat **ondersteuning sneller inzetbaar** zal zijn voor veel kinderen en jongeren.

Voor de deelnemers van de Staten-Generaal is een belangrijke sterkte dat een multidisciplinaire aanpak gerealiseerd zal worden.

Daarnaast wordt het inzetten van **onderwijsassistenten** of andere ondersteunende profielen als een positieve ontwikkeling gezien.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er bestaat bezorgdheid en onduidelijkheid over de **concrete samenstelling van het multidisciplinair team en de afbakening van rollen en verantwoordelijkheden**. Het is niet altijd helder wie precies deel kan uitmaken van het team en welk mandaat de verschillende leden hebben. In de overgangsfase kan dit leiden tot rolverwarring, spanningen en inefficiëntie. Daarom is het belangrijk om deze afbakening al in de opstartfase uit te proberen, te testen en te verfijnen.

Er wordt ook benadrukt dat leerlingen steeds holistisch moeten worden benaderd. In de huidige uitwerking ligt de nadruk sterk op zorg en specifieke ondersteuningsnoden, terwijl bredere contextfactoren zoals socio-economische status, cultuur en taal minder expliciet aan bod komen. Het multidisciplinair team moet niet alleen onderwijskundige en paramedische expertise omvatten, maar ook het **sociaal-maatschappelijke luik** (bijvoorbeeld d.m.v. brugfiguren), inclusief aandacht voor de gezinssituatie van leerlingen. Zo kan het team brede ondersteuning bieden aan iedere leerling. Ook is het onduidelijk hoe preventieve gezondheidszorg en externe therapieën worden meegenomen in deze evolutie.

Er bestaat bezorgdheid over de **toekomstige bron en ontwikkeling van expertise** inzake specifieke onderwijsbehoeften. Het is cruciaal dat de opgebouwde kennis en ervaring binnen gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs en leersteuncentra geborgd blijven en verder ontwikkeld worden. Er wordt gewaarschuwd voor versnippering van expertise en voor het risico dat scholen specifieke ondersteuning moeten bieden zonder dat ze hiervoor de nodige expertise in huis hebben. Het is cruciaal dat scholen blijvende toegang hebben tot hooggespecialiseerde expertise en ondersteuning.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar andere terminologie

De term onderwijsassistent wordt als te beperkt ervaren. Er wordt voorgesteld om een bredere benaming te gebruiken, bijvoorbeeld educatief begeleider.

terug naar inhoudstafel

De deelnemers van de Staten-Generaal stellen ook voor om te spreken over multidisciplinaire of interprofessionele schoolteams, om spraakverwarring met reeds bestaande multidisciplinaire teams binnen welzijn te vermijden.

Vraag naar multidisciplinaire schoolteams, aangevuld door multidisciplinair netwerk

Er bestaat onduidelijkheid over de precieze rol van het multidisciplinair team. De vraag is of het team louter moet inspelen op specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften, of ook actief de brede basiszorg binnen de school moet versterken.

De deelnemers van de Staten-Generaal geven aan dat er **in elke school een multidisciplinair schoolteam** moet zijn dat voldoende multidisciplinair is samengesteld om tegemoet te komen aan de ondersteuningsnoden van de meeste leerlingen. De multidisciplinaire schoolteams uit het buitengewoon onderwijs kunnen hier als inspiratie gebruikt worden. Het is belangrijk dat **leerkrachten – met hun kernopdracht – integraal deel uitmaken van de multidisciplinaire schoolteams** in scholen voor iedereen, en ook andere profielen kunnen aangeworven worden. Dit dient verduidelijkt te worden. Dit multidisciplinair schoolteam is samen verantwoordelijk voor het onderwijs en de begeleiding van alle leerlingen.

Daarnaast geven de deelnemers echter ook aan dat het belangrijk is dat er ook een **bovenschools multidisciplinair netwerk** is dat het mogelijk maakt om personeelsleden/partners flexibel in te zetten binnen de school naargelang de veranderende noden in elke school en om tegemoet te komen aan specifieke noden van leerlingen (= bijschakelen). Dit is essentieel om bijvoorbeeld aan laagprevalente en zeer specifieke ondersteuningsnoden tegemoet te komen, alsook cruciaal voor het behoud en de verdere ontwikkeling van expertise. Een bovenschools multidisciplinair netwerk vormt een belangrijke versterking voor multidisciplinaire teams.

De deelnemers van de Staten-Generaal benadrukken de noodzaak om zorgvuldig te onderzoeken welke kennis en expertise essentieel zijn en op welk niveau deze het best kunnen worden georganiseerd. In de pioniersscholen dient bekeken te worden welke expertise/disciplines als basis nodig zijn in elke school voor iedereen en welke expertise bovenschools georganiseerd kan worden.

Vraag naar het verkennen van de nood aan en opdrachten van een onafhankelijke partner

Verschillende opdrachten zoals keuzebegeleiding, IAC-trajecten, draaischijffunctie, preventieve gezondheidszorg, vertrouwenspersoon, begeleiding van leerlingen die niet (meer) aan een school verbonden zijn, begeleiding van een schoolteam… worden vandaag opgenomen door een onafhankelijke partner. Deze onafhankelijke positie heeft een sterke meerwaarde voor de leerling, de ouder en het schoolteam. In het traject naar scholen voor iedereen moet verkend en onderzocht worden welke opdrachten op welke manier worden opgenomen door een onafhankelijke partner(s). Verder moet tijdens de evolutie onderzocht worden hoe dit leerling- en schoolnabij georganiseerd kan worden vanuit een brede kijk, rekening houdend met de vertrekpositie en vanuit wat werkt en nodig is.

Vraag naar ouders, leerlingen en externe ondersteuners als volwaardige partner van het overleg op casusniveau

Er wordt benadrukt dat leerlingen en ouders volwaardige partners moeten

terug naar inhoudstafel

zijn in multidisciplinair overleg. Leerlingen en ouders moeten deel kunnen uitmaken van het overleg op casusniveau, erkend worden in hun expertise en ondersteund worden in hun deelname. Vandaag wordt de stem van sommige ouders, in het bijzonder in kwetsbare situaties, onvoldoende gehoord.

Daarnaast dienen ook externe begeleiders/ondersteuners/therapeuten/persoonlijke assistenten de mogelijkheid te krijgen om aan te sluiten bij dit multidisciplinair overleg op casusniveau.

Vraag naar voldoende en duidelijke financiering en middelen voor multidisciplinaire schoolteams op basis van wat nodig is

De uitbouw van sterke multidisciplinaire teams mag geen besparingsoefening worden. De deelnemers wijzen ook op het feit dat dit in de overgangsperiode bijkomende financiering vraagt. Zonder voldoende middelen dreigt overbelasting van bestaande teams en kwaliteitsverlies. Vroegtijdige duidelijkheid over het financiële kader is cruciaal voor draagvlak en realisme.

Er wordt voorgesteld om:

- uit te gaan van wat inhoudelijk nodig is en op basis daarvan de financiering te bepalen (in plaats van omgekeerd);
- na de opstartfase een duidelijke kosteninschatting te maken;
- te vermijden dat middelen louter op basis van labelling worden toegekend; onafhankelijke parameters zijn nodig;
- te bewaken dat scholen die sterk inzetten op brede basiszorg financieel niet benadeeld worden;
- mogelijkheden tot afstemming op vlak van financiering met andere beleidsdomeinen te verkennen (bv. welzijn, gezondheid), zonder verantwoordelijkheden af te schuiven;
- tijd en ruimte voor interprofessioneel overleg expliciet mee te financieren.

7.5 Minder labelling van leerlingen, aanpassing van financiering, nieuwe wijze van inschaling voor complexe en intensieve ondersteuningsnoden

Sterke elementen

De keuze voor het inzetten op een **adequate financiering voor scholen, met een bijkomende financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden**, wordt ondersteund. Een adequate financiering kan ervoor zorgen dat scholen sterk worden in de brede basiszorg en verhoogde zorg, met een inclusieve schoolcultuur en klaspraktijk.

Het is **positief dat er wordt afgestapt van zogenaamde slagboomdiagnostiek**, het diagnosticeren in functie van toegang tot middelen of ondersteuning. Het wordt geapprecieerd dat in de consultatienota erkend wordt dat een diagnose belangrijk kan zijn om het ondersteuningsaanbod uit te werken voor de onderwijsaanpak van een leerling. Maar de diagnose moet geen parameter meer zijn voor de berekening van de financiering.

terug naar inhoudstafel

Het **principe om GC-verslagen los te laten als toegang tot financiering** wordt ook ondersteund.

Het wordt gewaardeerd dat in de opstartfase alvast een maatregel is opgenomen rond het **gelijkstellen van omkadering** tussen gewoon en buitengewoon onderwijs voor alle leerlingen met een IAC-verslag of OV4-verslag.

Er is waardering voor het expliciteren dat er **binnen de evolutie naar scholen voor iedereen geen besparing** wordt beoogd, maar dat middelen die vandaag besteed worden voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zullen meegenomen worden in de evolutie naar scholen voor iedereen.

Het toewerken naar **een beleidsdomeinoverschrijdend assessment** wordt ondersteund. Dit is helpend **om de bureaucratische last voor ouders te verminderen** en om verschillende systemen die vandaag bestaan meer op elkaar af te stemmen.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Deelnemers wijzen erop dat **het doen dalen van attesteringen geen doel op zich** kan zijn. Als er minder attesteringen zullen zijn in de toekomst (gezien er een overmatige attestering is vandaag), zullen er niet noodzakelijk minder noden zijn. Er zullen misschien zelfs voor meer leerlingen vragen worden gesteld binnen een school en haar multidisciplinair team. Ook werk voor CLB's zal niet noodzakelijk verminderen, maar wel veranderen.

Er is **bezorgdheid om wat nog niet gekend is**: het is nog niet duidelijk hoe de financiering er in de toekomst zal uitzien, hoe een inschaling zal gebeuren. Vandaag ontbreekt het nog aan een kader om te bepalen wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van een leerling zijn. Daardoor is het nu nog niet duidelijk welke leerlingen onder de reguliere financiering zullen vallen en welke leerlingen zullen worden beschouwd als leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden voor wie extra financiering wordt voorzien. Er is bezorgdheid over waar ouders en leerlingen zich aan kunnen verwachten en **of er voldoende aandacht zal zijn voor de regie van leerlingen en ouders** bij het bepalen van noden en eventuele financiering en de inzet van ondersteuning op school en thuis.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag om te focussen op onderwijsbehoeften en ondersteuningsnoden

Het is belangrijk om te vertrekken vanuit noden – zowel die van de leerling als die van het schoolteam – en niet vanuit labels. Een toekomstige inschaling mag niet opnieuw een inschaling van leerlingen worden, maar wel een inschaling van noden, ook van het schoolteam. De vraag dient vooral te zijn: wat hebben leerlingen nodig en wat hebben leerkrachten nodig om aan de noden van leerlingen tegemoet te komen. Hierbij dient er aandacht te zijn voor enerzijds het tegemoetkomen aan specifieke onderwijsbehoeften en anderzijds de ondersteuningsnoden.

Een handelingsgerichte beeldvorming van de sterktes, talenten en noden kan noodzakelijk zijn om de specifieke onderwijsbehoeften en de ondersteuningsnoden van de leerling en de ondersteuningsnoden van leerkrachten en het schoolteam kwaliteitsvol in beeld te brengen. Het komen tot beeldvorming is een dynamisch en cyclisch proces en beweegt mee met de evolutie van de leerling en het schoolteam. Diagnostiek

terug naar inhoudstafel

kan aanvullend zijn en moet hierbij steeds gebaseerd zijn op een biopsychosociaal-model, bij voorkeur ICF. In een aantal situaties zal een inschaling (beleidsdomeinoverschrijdend/intersectoraal) nodig zijn. Wie dit kan doen en hoe dit kan gebeuren zal uitgeklaard moeten worden, waarbij het van belang is om alle relevante actoren bij dit proces te betrekken.

Vraag om te werken aan een eenvoudig en eengemaakt systeem voor inschaling

De deelnemers vragen om te kijken naar een inschaling van noden over verschillende levensdomeinen heen. Ze stellen een vereenvoudiging en een afstemming voor van verschillende inschalingsmechanismen over de beleidsdomeinen heen, om te komen tot een eengemaakt systeem van inschaling voor kinderen en jongeren voor wie dit nodig is. Dit moet bijgevolg beleidsdomeinoverschrijdend worden aangepakt. Hierbij kan inspiratie gezocht worden in het verkennend onderzoek van de mogelijkheden voor een harmonisering en/of afstemming van inschalingsinstrumenten en inschalingsprocedures voor kinderen met een zorgbehoefte/handicap dat momenteel loopt binnen het beleidsdomein welzijn.

Verder wordt aanbevolen om bij een nieuwe vorm van inschaling te werken aan duidelijkheid en transparantie. In dit kader dient vooraf expliciet te worden vastgelegd wanneer, door wie en hoe een inschaling kan plaatsvinden. Om te zorgen voor objectiviteit wordt geopperd om een onafhankelijke instantie hierin een rol te laten spelen.

Vraag om ouders en leerlingen als gelijkwaardige partners te benoemen bij processen rond diagnostiek en inschaling en om een bemiddelingsprocedure te voorzien wanneer nodig

Expertise van ouders moet meegenomen worden. Zij hebben vaak de sleutel wanneer zaken vastlopen. Een goede inschaling van noden vraagt een samenwerking vanuit gelijkwaardigheid. Hetzelfde geldt voor de stem van de leerling. Meervoudige partijdigheid is belangrijk, waarbij ouders en leerlingen als volwaardige partner worden gezien bij de beeldvorming en keuzes die nadien gemaakt worden. Deelnemers benoemden dit als inclusieve diagnostiek.

Verder wordt voorgesteld om een laagdrempelige bemiddelingsprocedure te voorzien voor wanneer leerlingen en ouders het niet eens zijn met bepaalde beslissingen.

Vraag om voldoende budget te garanderen en hier voorafgaand een analyse rond uit te voeren

Er is nog geen duidelijkheid in de consultatienota over de inzet van middelen voor de evolutie naar scholen voor iedereen. Er wordt gevraagd naar een analyse van de huidige beschikbare middelen en simulaties van een toekomstig model van financiering.

Er dient hierbij niet alleen naar Onderwijs gekeken te worden maar ook naar andere beleidsdomeinen zoals Welzijn.

terug naar inhoudstafel

Vraag om een adequaat financieringssysteem uit te werken

Bij de uitwerking van een nieuw financieringssysteem moet, de bijkomende financiering buiten beschouwing gelaten, het onderscheid tussen het genereren en aanwenden van de middelen in het achterhoofd gehouden worden. De middelen die scholen genereren, moeten het mogelijk maken om als scholen voor iedereen te functioneren. Dit impliceert dat scholen middelen krijgen om les te geven en de andere vormen van ondersteuning te organiseren, om zo de multidisciplinaire schoolteams in de scholen te kunnen implementeren. Het moet onderzocht worden of het nodig is om middelen te kleuren voor enerzijds het lesgeven, en anderzijds de ondersteuning voor multidisciplinariteit.

Om de parameters te bepalen om financiering voor scholen te genereren, wordt best een onderzoek gedaan. Een belangrijk uitgangspunt is dat labelling hierin geen rol meer mag spelen. De middelen moeten alleszins toelaten dat scholen bij de aanwending middelen hebben om leerkrachten aan te stellen én multidisciplinariteit te organiseren. Een onderzoek over de parameters voor financiering baseert zich best op de situatie in de pioniersscholen, maar gaat ook best op macroniveau naar het onderwijsveld kijken.

Scholen zullen nog steeds een grote autonomie hebben bij de aanwending van de middelen. Deze verantwoordelijkheid moet gekoppeld zijn aan verantwoording over de besteding van de middelen, zodat alle scholen middelen inzetten om scholen voor iedereen te worden.

In het kader van de financiering moet ook worden bekeken of financiering van onderwijs en welzijn complementair kan zijn om participatie van leerlingen op school en de link met thuis te garanderen (in functie van het realiseren van continuïteit tussen school- en thuiscontext).

Vraag om bij de uitrol van een ander financieringsmechanisme aandacht te hebben voor het borgen en ontwikkelen van expertise

In het nieuwe financieringsmodel zullen labels of diagnoses de financiering niet meer bepalen. Om aan de noden van leerlingen tegemoet te komen zal de inzet van financiering flexibel moeten zijn, de toekenning voldoende objectief en rekening houdend met contextkenmerken, en zal deze vooral zekerheid moeten kunnen bieden voor leerlingen en schoolteams. In de ideale situatie kan er vertrouwen zijn in alle betrokken partners dat er tegemoet kan gekomen worden aan de noden die zich stellen. Een bezorgdheid die hier mee samengaat is hoe gegarandeerd zal worden dat alle scholen zorgen voor een sterke basis voor alle leerlingen met de middelen die ze krijgen, zodat vermeden wordt dat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften geconcentreerd worden in bepaalde scholen of dat sommige scholen leerlingen zouden weren.

Bij het anders verdelen van de middelen die vandaag in ons onderwijssysteem beschikbaar zijn, is een belangrijk aandachtspunt het behoud en de ontwikkeling van expertise. Enerzijds is expertise vandaag erg versnipperd. Anderzijds zit sommige specifieke expertise net erg gebundeld, bijvoorbeeld in scholen voor buitengewoon onderwijs of specifieke leersteuncentra. Er wordt gevraagd om te zoeken naar een systeem waardoor specifieke expertise geborgd en gedeeld wordt en tegelijk dichtbij huis kan aangeboden worden. Er wordt gesuggereerd om te denken in expertisecentra of -netwerken in functie van specifieke expertise.

terug naar inhoudstafel

Vraag om extra financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden niet te koppelen aan het gespecialiseerd aanbod

Er wordt gevraagd om de extra financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden niet te koppelen aan het gebruikmaken van een gespecialiseerd aanbod. De middelen moeten de leerling volgen naar waar de leerling schoolloopt. Ouders en leerlingen kunnen ook een keuze maken voor een school voor iedereen zonder gespecialiseerd aanbod en ouders kunnen wel of geen vragende partij zijn om hun kind les te laten volgen binnen een gespecialiseerd aanbod.

Dit hangt ook samen met de invulling die zal worden gegeven aan het gespecialiseerd aanbod (zie deel 7.6). Het voorstel is dat financiering voor deze leerlingen leerlingvolgend is en dus los staat van een eventuele programmatie van gespecialiseerd aanbod op een bepaalde plaats. Als het gespecialiseerd aanbod louter de betekenis heeft van inzet van extra ondersteuning en expertise voor een leerling is dit minder een bezorgdheid.

Vraag om in te zetten op sterke monitoring

Er is de vraag om monitoring te blijven voorzien in de implementatiefase, om te kunnen opvolgen of middelen goed gebruikt worden. Vandaag hebben leerlingen en ouders bijvoorbeeld recht op leersteun. In een nieuw model van financiering zal er meer autonomie bij scholen en multidisciplinaire teams komen te liggen. Dat is niet noodzakelijk een probleem, maar behoeft wel monitoring en transparantie.

Op de korte termijn in de opstartfase is er de vraag om eerder dan, of naast een monitoring van het aantal verslagen, te kijken naar het aantal ontbindingen van inschrijvingen in scholen en weigeringen onder tafel.

Verder is er de vraag om de consultatienota te verrijken met aanbevelingen van intussen opgeleverde onderzoeken, zoals bijvoorbeeld het onderzoek over de toeleiding naar leersteun.

7.6 Buitengewoon aanbod in scholen voor iedereen

Sterke elementen

Er is **appreciatie voor de visie** in de evolutie naar scholen voor iedereen, waarin de focus wordt gelegd om **iedereen mee** te nemen. Alle leerlingen hebben recht op leren en participeren. Elk kind ongeacht wie het is, wat de thuiscontext is, of er een beperking is, moet kunnen ontwikkelen in een school voor iedereen dichtbij huis.

Het is **positief dat vanuit de basis wordt vertrokken, vanuit wat gemeenschappelijk kan**, om dan te gaan kijken voor wie meer of een nog meer specifiek aanbod nodig is. Daarbij wordt rekening gehouden met **leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden** door het voorzien van een 'buitengewoon aanbod' in scholen voor iedereen. Dit principe wordt ondersteund. De Staten-Generaal doet hieronder voorstellen omtrent de invulling en de benaming ervan.

terug naar inhoudstafel

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Het principe om een vorm van buitengewoon aanbod te voorzien binnen de context van scholen voor iedereen wordt ondersteund. **Bezorgheden situeren zich vooral op het hoe, de manier waarop het uitgevoerd zal worden**. De consultatienota geeft nog geen duidelijkheid over de invulling van een buitengewoon aanbod: voor wie zal dit precies worden aangeboden en hoe zal het invulling krijgen en georganiseerd worden binnen de scholen voor iedereen; wat betekent een 'buitengewoon aanbod' in de praktijk.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag om een andere term te gebruiken dan buitengewoon aanbod

In de evolutie naar een nieuw onderwijssysteem is het belangrijk om ook nieuwe taal te ontwikkelen. Heldere en positieve taal is nodig. Dit zal ook groeien doorheen het proces. Buitengewoon aanbod verwijst te veel naar buitengewoon onderwijs zoals we dat vandaag kennen in plaats van naar een toekomstig aanbod. Het wordt belangrijk bevonden dat het niet gaat om een plaats, maar wel een dienstverlening, een aanpak of een manier van ondersteunen. Een buitengewoon aanbod impliceert per definitie ook een gewoon aanbod, en dat onderscheid willen we net overstijgen.

We stellen daarom voor om af te stappen van de terminologie 'buitengewoon aanbod'. In plaats daarvan maken we een onderscheid tussen een specifieke aanpak en een gespecialiseerd aanbod.

De grootste groep leerlingen van het huidige buitengewoon onderwijs heeft nood aan **een specifieke aanpak** die door een multidisciplinair schoolteam (en bovenschools multidisciplinair netwerk) in elke school voor iedereen gerealiseerd wordt.

De groep die een **gespecialiseerd aanbod** op maat volgt in een school voor iedereen, zal veel kleiner zijn dan de groep leerlingen die nu in het buitengewoon onderwijs les volgt. Ook dit gespecialiseerd aanbod moet fluïde en dynamisch georganiseerd worden zodat innovatie in scholen mogelijk wordt en zodat volwaardige participatie binnen de school voor elke leerling gegarandeerd wordt.

We kiezen voor één systeem met een garantie dat elke leerling die er nood aan heeft beroep kan doen op het gepaste onderwijsaanbod en de juiste zorg, zodat participatie maximaal gerealiseerd wordt. De Staten-Generaal beseft dat de realisatie van het gespecialiseerde aanbod niet in elke school gegarandeerd kan worden, en pleit voor thuisnabij onderwijs en aandacht voor doelgroepen met lage prevalentie, alsook aandacht voor professionalisering, expertiseborging en -deling.

De stem van de ouders en leerlingen moet ook meegenomen worden in het bepalen van het gespecialiseerde aanbod en/of een specifieke aanpak, en dit vanuit een gelijkwaardige positie. De ouders hebben altijd een keuzevrijheid voor welke school ze kiezen. Ouders moeten betrokken zijn bij overleg op casusniveau.

terug naar inhoudstafel

Vraag om voldoende flexibiliteit te voorzien in de werking van de school en ook het gespecialiseerd aanbod flexibel vorm te geven

Het is belangrijk om te erkennen dat er altijd jongeren zullen zijn waarvoor een systeem niet helemaal zal passen, ongeacht welk systeem we vormgeven. Er wordt daarom gepleit voor voldoende flexibiliteit in het nieuwe systeem.

Welke vormen van flexibiliteit mogelijk zijn in het onderwijsaanbod van de school voor iedereen, bijvoorbeeld via een specifieke aanpak die voor sommige leerlingen wordt gehanteerd, is mee bepalend voor wat een gespecialiseerd aanbod kan of moet zijn. Voorstel is dus om voldoende mogelijkheden tot flexibiliteit en ondersteuning te voorzien in elke school voor iedereen en scholen hierin continu te blijven versterken, om te vermijden dat een te grote groep een gespecialiseerd aanbod zou nodig hebben.

In de organisatie van het gespecialiseerd aanbod is ook voldoende flexibiliteit of fluïditeit nodig. In de eerste plaats dient er gekeken te worden naar de ondersteuning en het aanbod dat nodig is en dit niet te beschouwen als een plaats. In de consultatienota is nu nog onduidelijk of dit aanbod zal leiden tot aparte groepen of aparte klassen binnen dezelfde school. Een dergelijke interne opsplitsing creëert de facto segregatie binnen één school. Inclusie mag niet herleid worden tot een andere organisatorische vorm van afzondering.

Verschillende vormen van gespecialiseerd aanbod kunnen vorm krijgen afgestemd op verschillende ondersteuningsnoden. Ook voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden moeten alle mogelijkheden tot participatie benut worden.

Ook is er de vraag om na te denken over de nood en de mogelijkheid van een tijdelijk aanbod voor leerlingen voor wie dat nodig is. Hierbij wordt verwezen naar het advies dat de VLOR in 2024 op eigen initiatief formuleerde over een reorganisatie van buitengewoon secundair onderwijs.

Vraag om het gespecialiseerd aanbod integraal deel te laten uitmaken van een school voor iedereen en de term campusschool niet te gebruiken

Er is een bezwaar tegen de idee om een gespecialiseerd aanbod vorm te geven in een campusschool. De vraag is om de term campusschool niet te hanteren en om het gespecialiseerd aanbod integraal deel te laten uitmaken van een school voor iedereen, waar sowieso al een ruim en flexibel onderwijsaanbod is. Ook dient het gespecialiseerd aanbod slechts voor een beperkt aantal leerlingen van toepassing te zijn. Het zou moeten gaan om een gespecialiseerd aanbod midden in een school voor iedereen, niet gedefinieerd in termen van doelgroepen.

Vraag om expertise nabij en toegankelijk te maken én tegelijk te bundelen en te borgen

Enerzijds is er de vraag om expertise nabij en toegankelijk te voorzien zodat leerlingen dichtbij huis toegang hebben tot de nodige ondersteuning en expertise. Anderzijds is het van belang om huidige expertise te borgen en blijvend aan expertiseontwikkeling te doen. Voor bepaalde vormen van expertise en ondersteuning moet er ook een bundeling zijn van middelen om kwaliteit te kunnen waarborgen.

terug naar inhoudstafel

De vraag is daarom om te voorzien dat ondersteuning en expertise vanuit een breed netwerk naar de school komt, zodat leerlingen met diverse en complexe noden kwalitatief geholpen worden in hun eigen leeromgeving. Expertise moet mobiel en inzetbaar zijn op de klasvloer, zonder versnippering of locatiegebondenheid. Alleen zo wordt specifieke ondersteuning echt toegankelijk en inclusief.

Vraag is om hiertoe bovenschools een vorm van expertisecentrum of -netwerk te organiseren waar specifieke expertise gewaarborgd en continu verder ontwikkeld kan worden, overstijgend aan waar mensen met expertise zijn tewerkgesteld.

Vraag om het gespecialiseerd aanbod in voldoende scholen voor iedereen te voorzien

Het is van belang dat alle leerlingen dichtbij huis naar school kunnen gaan en dat in voldoende scholen voor iedereen een gespecialiseerd aanbod wordt voorzien voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden. De vraag is om te werken aan een goede regionale spreiding van het gespecialiseerd aanbod in scholen voor iedereen.

Vraag om de betrokkenheid en de keuzevrijheid van ouders een duidelijke plaats te geven

Betrokkenheid van leerlingen en ouders als gelijkwaardige partners bij het bepalen van de toegang tot en de keuze voor een gespecialiseerd aanbod, is cruciaal. Het begrip meervoudig perspectief is hierbij belangrijk; het binnenbrengen van perspectieven van alle partijen om tot gedragen beslissingen te komen.

Er is nood aan een kader: door wie en op welke manier wordt bepaald welke leerlingen onder de groep 'complexe en intensieve ondersteuningsnoden' vallen en hoe de regie van ouders hierin mee wordt erkend.

Deze groep van leerlingen vraagt meer ondersteuning, specifieke expertise, enz. maar dit mag geen impact hebben op hun rechten, participatie, inclusie. Vraag is om een evenwicht en erkenning te vinden voor tegelijk én het recht op inclusie en volwaardige participatie én de nood aan doorgedreven aanpassingen of een aanbod op maat.

Vraag om samenwerking met partners van Welzijn en Gezondheidszorg

Een gespecialiseerd aanbod mag niet alleen onderwijskundig aanbod zijn maar dient een onderwijs- en zorgaanbod te zijn, waarbij er een samenwerking is met welzijnspartners en/of gezondheidszorg voor leerlingen voor wie dat nodig is. Ook de relatie tussen inzet van ondersteuning vanuit Welzijn of Gezondheidszorg en datgene wat elke school zelf moet realiseren/organiseren vraagt debat.

Vraag om ook voor het gespecialiseerd aanbod toe te werken naar maatschappelijk erkenning en vormen van certificering

De vraag is om ook met een gespecialiseerd aanbod voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden te voorzien in maatschappelijke erkenning van het gevolgde onderwijstraject en dit te laten leiden tot een vorm van certificering. Er kan gewerkt worden met een modulair aanbod, deeltrajecten, deelcertificaten enz. Een individueel aangepast curriculum moet bovendien mogelijk blijven in elke finaliteit of domein.

terug naar inhoudstafel

7.7 Inschrijvingsrecht

Sterke elementen

De **bereidheid om te werken aan inschrijvingsrecht** wordt als positief ervaren.

Dat de tekst spreekt over een **onverkort inschrijvingsrecht** voor iedereen is positief. Dit impliceert dat in de toekomst wordt afgestapt van inschrijven onder ontbindende voorwaarde.

De **bijkomende monitoring** – in tussentijd in de huidige regelgevende context – op ontbonden inschrijvingen na afweging van de redelijkheid van aanpassingen wordt als een sterk element gezien. Het **opvolgen van de inschrijvingen en aanmeldingen** kan helpen het plaatstekort in kaart te krijgen. Om capaciteitsproblemen in het huidige onderwijssysteem adequaat in kaart te brengen moeten niet enkel aanmeldingen en inschrijvingen in het buitengewoon onderwijs gemonitord worden, maar moet ook het verband met inschrijvingen in het gewoon onderwijs meegenomen worden.

Het **afstemmen van inschrijvingen en aanmeldingen tussen gewoon en buitengewoon onderwijs** is positief.

De keuze voor een **gefaseerde aanpak** wordt gezien als een realistische manier om scholen tijd te geven om zich aan te passen.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er is bezorgdheid dat de focus op toekomstige fases of structurele hervormingen **onvoldoende oog heeft voor leerlingen die vandaag al moeilijkheden ervaren**. Het is essentieel dat de huidige noden erkend blijven en dat leerlingen die nu geen (geschikte) plaats vinden in het onderwijs, niet buiten beeld blijven. In de ambitie van scholen voor iedereen zou ook hun positie duidelijk moeten worden meegenomen, zodat het inschrijvingsrecht ook voor hen niet louter theoretisch blijft.

De vraag wordt gesteld op welk niveau het inschrijvingsrecht moet worden gerealiseerd: op het niveau van de klas, de school, de scholengroep of de regio. Deze keuze heeft belangrijke juridische en organisatorische implicaties. Heldere afbakening en transparante procedures zijn noodzakelijk om rechtszekerheid te bieden aan leerlingen, ouders en scholen.

Ook de mogelijkheden om te werken rond inschrijvingsrecht in de pioniersscholen moet juridisch nagegaan worden; in het decreet op de tijdelijke projecten in onderwijs is immers opgenomen dat er niet afgeweken kan worden van het inschrijvingsrecht.

Er wordt de vraag gesteld wat het inschrijvingsrecht betekent wanneer de **beschikbare capaciteit** ontoereikend is, in het bijzonder voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden of in studierichtingen waar vandaag al plaatsgebrek bestaat. De belofte van een plek voor iedereen kan slechts worden waargemaakt wanneer zij wordt ondersteund door een doordacht, toekomstgericht en voldoende gefinancierd capaciteitsbeleid.

terug naar inhoudstafel

Er bestaan vragen over de **concrete invulling van een eventueel centraal systeem of platform**; het is niet duidelijk of dit gaat over monitoring of dat dit effectief een inschrijvingssysteem zal zijn. Er wordt ook gewaarschuwd voor een te verregaande centralisatie van inschrijvingen op Vlaams niveau, die als overheidsinmenging in het schoolse gebeuren kan worden ervaren.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar controle op correcte handhaving van het inschrijvingsrecht

De deelnemers benadrukken dat een verdere verstrenging van de procedure op zich niet noodzakelijk is. Het kernprobleem ligt volgens hen bij het onvoldoende en niet-systematisch toezien op de correcte toepassing van de bestaande regelgeving. Het inschrijvingsrecht wordt momenteel op verschillende plaatsen uitgehold, zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs.

Volgens sommige deelnemers is er te weinig controle op ontbindingen van inschrijvingen onder ontbindende voorwaarde en op zogenaamde 'weigeringen onder tafel'. De huidige controle via de commissie inzake leerlingenrechten blijkt onvoldoende effectief voor individuele dossiers: ouders en leerlingen voelen zich vaak niet meer welkom wanneer het tot een dergelijk conflict komt, en hebben nood aan ondersteuning na de procedure bij de commissie inzake leerlingenrechten. Indien niet alle scholen het inschrijvingsrecht consistent toepassen, ontstaat bovendien het risico van concentratie van leerlingen met specifieke noden in een beperkt aantal scholen, wat de druk op die scholen verhoogt en ongelijke verdeling in de hand werkt.

Om dit aan te pakken, wordt voorgesteld om in de opstartfase systematische monitoring te voorzien op het inschrijvingsrecht en op het (voltijdse) leerrecht. Een concreet voorstel is het installeren van een 'knipperlichtfunctie' in bestaande databanken, bijvoorbeeld in de leerlingendatabank. Deze functie zou moeten aangeven welke scholen versterking nodig hebben op het vlak van inclusie. Door regelmatig te analyseren welke scholen relatief vaak inschrijvingen ontbinden of weigeren, kan gericht toezicht en ondersteuning worden ingezet. Daarnaast wordt het oprichten van een centraal meldpunt aanbevolen, waar ouders of andere betrokken instanties informele weigeringen kunnen melden. Deze meldingen kunnen worden geïntegreerd in de knipperlichtfunctie, zodat achterblijvende scholen volledig in beeld komen.

Ook wordt gepleit voor een meer gerichte opvolging door de onderwijsinspectie. Deze kan zowel de frequentie van reguliere doorlichtingen afstemmen op de signalen uit het knipperlichtsysteem als zelfstandig toezicht uitvoeren. De onderwijsinspectie zou een kwalitatieve analyse van niet-gerealiseerde of ontbonden inschrijvingen moeten maken.

Vraag naar een onverkort inschrijvingsrecht

Een groot deel van de groep houdt een pleidooi voor onverkort inschrijvingsrecht voor álle leerlingen in élke school met garanties dat de nodige ondersteuning voorhanden zal zijn. Daarbij wordt benadrukt dat het inschrijvingsrecht in overeenstemming moet zijn met het VRPH (artikel 24), dat het recht op inclusief onderwijs waarborgt.

terug naar inhoudstafel

In dat licht worden bezwaren geuit tegen het behoud of het creëren van aparte categorieën, zoals leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden. Het afbakenen van een afzonderlijke groep houdt het risico in dat veel leerlingen blijvend in die categorie terechtkomen. Dergelijke onderscheidingen kunnen segregatie bestendigen en juridisch kwetsbaar zijn wanneer ze neerkomen op bijkomende differentiatie op basis van handicap. Daarom wordt gevraagd om het inschrijvingsrecht niet te differentiëren via aparte groepen. Er moet vermeden worden dat kinderen nog steeds geweigerd kunnen worden in een school dicht bij huis omwille van hoge ondersteuningsnoden . Ook het traject van leerlingen die reeds een inclusief traject lopen mag niet onder druk komen te staan.

De deelnemers stellen zich wel de vraag hoe het onverkort inschrijvingsrecht voldoende rekening kan houden met de haalbaarheid en wenselijkheid voor alle betrokkenen en het draagvlak bij schoolteams.

De conclusie luidt dat het inschrijvingsrecht niet los kan worden gezien van ondersteuning, capaciteit, monitoring en structurele randvoorwaarden. Alleen wanneer deze elementen samen worden ontwikkeld, kan het recht op onderwijs voor elke leerling daadwerkelijk gerealiseerd worden. Het komt toe aan de overheid om de randvoorwaarden uit te werken; de scholen hebben op hun beurt de verantwoordelijkheid om het te implementeren, samen met betrokken partners.

Vraag naar een expliciete koppeling tussen inschrijving en ondersteuning

De deelnemers benadrukken dat het inschrijvingsrecht slechts geloofwaardig kan zijn wanneer het structureel wordt gekoppeld aan voldoende, tijdige en gegarandeerde ondersteuning voor zowel leerlingen als schoolteams. Zonder voldoende omkadering dreigt het recht op inschrijving in de praktijk een lege doos te worden, zeker in een context van personeelstekorten en hoge werkdruk.

Gelijke financiering en omkadering zouden automatisch moeten volgen uit de inschrijving van een leerling. De verantwoordelijkheid voor ondersteuning mag niet uitsluitend bij scholen worden gelegd. Ook overheden en welzijnsactoren, over beleidsdomeinen heen, dragen hierin verantwoordelijkheid. Dit neemt niet weg dat scholen de opdracht behouden om een maximaal inclusief aanbod te organiseren. Ouders zijn op hun beurt verantwoordelijk voor de zorg en opvoeding van hun kind en voor het maken van een beredeneerde schoolkeuze. Nu baseren ouders de schoolkeuze nog te vaak op de beschikbare expertise in de school; in het toekomstige systeem zou dit niet meer nodig moeten zijn.

Vraag naar keuzevrijheid voor ouders

Er wordt benadrukt dat leerlingen en ouders keuzevrijheid hebben om een school te kiezen, ook voor kinderen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden. Kinderen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden en hun ouders zouden niet verplicht moeten kiezen voor scholen met een gespecialiseerd aanbod, maar moeten ook kunnen kiezen voor een school zonder gespecialiseerd aanbod. Een specifieke aanpak moet gerealiseerd kunnen worden in elke school.

terug naar inhoudstafel

Er wordt opgemerkt dat sommige gezinnen het buitengewoon onderwijs vandaag als ondersteunend en veilig ervaren. Het huidige onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderwijs maakt dat het huidige buitengewoon onderwijs soms als veilige cocon wordt ervaren. Dit onderstreept de nood om in de evolutie naar scholen voor iedereen voldoende in te zetten op nabije ondersteuning op basis van noden.

Vraag naar fasering en voldoende oog voor draagvlak

Tot slot wordt benadrukt dat een onverkort inschrijvingsrecht voor elk kind in elke school een duidelijk en ambitieus einddoel vormt, maar dat de realisatie ervan realistische en doordachte tussenstappen vereist Een duurzame hervorming vraagt heldere keuzes, voldoende ondersteuning en tijd om expertise en structuren op te bouwen.

Indien voor een gefaseerde aanpak wordt gekozen, moet deze duidelijk gemotiveerd en juridisch onderbouwd zijn, met aandacht voor mogelijke neveneffecten. Zo wordt bijvoorbeeld voorgesteld om in een opstartfase te werken met onverkort inschrijvingsrecht in de pioniersscholen. Ook wordt gesuggereerd om de inschrijving onder ontbindende voorwaarde voor kleuters af te schaffen. Daarnaast klinkt het voorstel om leerlingen met een OV4-verslag in een eerste fase sneller een onverkort recht op inschrijving toe te kennen. Een ander voorstel is om bij het inschrijvingsrecht geen onderscheid te maken tussen pioniersscholen en andere scholen; iedereen zou beroep moeten kunnen doen op de regelgeving rond inschrijving zoals die van toepassing is in de pioniersscholen. In eerste instantie beperkt dit zich tot scholen die hiervoor kiezen, maar op termijn zullen alle scholen dit moeten implementeren. Het komt aan de overheid toe om dit moment vast te leggen, en hier helder over te communiceren.

Tegelijkertijd leeft bezorgdheid over de impact van een gefaseerde invoering. Er wordt gevreesd dat verslagen strategisch zullen worden opgesteld in functie van gewijzigde inschrijvingsregels of dat de beschikbare ondersteuning op dat moment nog onvoldoende zal blijken.

7.8 Samenwerking en afstemming tussen gewoon en buitengewoon onderwijs richting scholen voor iedereen

Sterke elementen

Het is positief dat er veel **nadruk gelegd wordt op samen**, afstemming en versterken. De gedeelde verantwoordelijkheid als één team is belangrijk. Het is daarbij ook positief dat **expertiseborging** wordt genoemd.

De **gefaseerde overgang** van twee sporen naar één nieuw spoor is positief; er wordt zo gesproken van één instelling met een inclusieve werking. Hierdoor valt er versnippering weg door met elkaar samen te werken.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Samenwerking tussen scholen gewoon en buitengewoon onderwijs moet in beide richtingen gaan. Zowel scholen buitengewoon onderwijs als scholen gewoon onderwijs kunnen hier initiatief toe nemen.

Met betrekking tot het aanbod in scholen voor iedereen is het **nog niet duidelijk hoe in het secundair onderwijs het aanbod eruit zal zien**; momenteel zijn er drie finaliteiten in het gewoon secundair onderwijs, en 4 opleidingsvormen in

terug naar inhoudstafel

het buitengewoon secundair onderwijs. Er is overlap tussen de twee systemen, maar het is niet duidelijk hoe iedereen meegenomen zal worden in het toekomstige systeem. Hierbij kan inspiratie gezocht worden in het advies van de Vlaamse Onderwijsraad[2]. Een aandachtspunt hierbij is ook ervoor te zorgen dat elke leerling voldoende begeleid wordt naar een geschikte studiekeuze.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag om duidelijk te kiezen voor één inclusief systeem

De tekst in de consultatienota laat ruimte voor een buitengewoon aanbod (in onze terminologie een gespecialiseerd aanbod) los van de scholen voor iedereen. Ruimte laten voor dergelijk exclusief pad kan ervoor zorgen dat het einddoel niet bereikt kan worden. Samenwerking mag zeker niet verengd worden tot campusscholen. Zoals eerder aangehaald, is het voorstel van de Staten-Generaal om niet vanuit campusscholen te denken maar een gespecialiseerd aanbod integraal deel te laten uitmaken van de school voor iedereen. Het is van belang om één inclusief onderwijssysteem naar voren te schuiven, daar de nodige randvoorwaarden voor te realiseren en er consequent en positief over te communiceren.

Vraag naar een zorgzame transitie

Het is belangrijk dat **leerkrachten** adequaat ondersteund kunnen worden in de transitie richting scholen voor iedereen. Dit gaat over kennisverwerving, maar ook over processen die op schoolniveau aangepast moeten worden. Op dit vlak is er ook nood aan een mechanisme om alle scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs mee te krijgen. Hierbij is er ook wel een bezorgdheid dat scholen ook in de toekomst nog steeds de ruimte moeten kunnen hebben om hun eigen pedagogisch project uit te werken.

In de geleidelijke evolutie naar scholen voor iedereen, zullen er voor sommige **leerlingen** veranderingen zijn, bijvoorbeeld met bewegingen naar andere klasgroepen of scholen. Het is belangrijk om deze bewegingen zorgzaam aan te pakken.

Alle leerlingen moeten meegenomen worden in de evolutie naar scholen voor iedereen, waarbij vermeden wordt dat meer leerlingen thuis zitten en waarbij leerlingen die vandaag thuis zitten wel worden meegenomen. Over de groep leerlingen die vandaag niet naar school gaan, is er momenteel nog onvoldoende informatie.

Tenslotte dient er zorgzaam omgesprongen te worden met de bestaande **expertise**, om deze te borgen en blijvend te ontwikkelen in het toekomstige model met scholen voor iedereen.

2 Blik op de toekomst van het buitengewoon secundair onderwijs. Advies voor een nieuwe structuur in het buitengewoon secundair onderwijs met het oog op een meer inclusief onderwijslandschap (vlor.be/adviezen/blik-op-de-toekomst-van-het-buitengewoon-secundair-onderwijs).

terug naar inhoudstafel

7.9 Samenwerking tussen beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn, en breder de samenwerking met andere actoren en beleidsdomeinen

Sterke elementen

Het is positief dat de **afstemming met andere beleidsdomeinen** expliciet benoemd wordt, en dat de intentie er is om te werken aan een **gezamenlijke visie en een kader**. De intentie tot samenwerking wordt op die manier concreet gemaakt.

Het is positief dat de **typologie in onderwijs losgelaten** zal worden en dat er meer zal gekeken worden naar de ondersteuningsnoden van de leerlingen.

Verder is het positief dat **ouders en soms ook leerlingen expliciet als partner benoemd** worden om een gepast traject voor leerlingen uit te kunnen werken.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Voor de concrete opstart van de samenwerking tussen de diverse beleidsdomeinen worden een aantal bezorgdheden geformuleerd. Zo is er de vraag of de **verschillende beleidsprocessen** die momenteel gelopen worden in de verschillende beleidsdomeinen samen of naast elkaar gebeuren. Verder is het niet helder wie de regie in handen heeft, onderwijs of welzijn? Er zijn ook heel wat andere beleidsdomeinen betrokken, die niet of slechts beperkt benoemd worden in de consultatienota (jeugd, lokale besturen, gezondheid, het agentschap integratie en inburgering, justitie, werk ...).

Een andere bezorgdheid heeft betrekking op het **spanningsveld tussen de noden van de individuele leerling en de noden van de school**. Er wordt heel veel gefocust op ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, maar de ondersteuning van de school komt te weinig aan bod. Samenwerking tussen uiteenlopende beleidsdomeinen is nodig om aan noden op verschillende niveaus te voldoen.

Er is een bezorgdheid dat de **actieve betrokkenheid van leerlingen en ouders** onvoldoende aan bod komt. Ouders willen de regie houden over wat er met hun kind gebeurt; er is in die zin nood aan een gelijkwaardig partnerschap.

Er zijn **nu ook grote noden** (lerarentekort, wachtlijsten welzijn, ...); deze realiteit zoals ze nu is, moet ook aangepakt worden.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar ondersteuning en samenwerking van verschillende beleidsdomeinen

Een benadering van samenwerking louter vanuit onderwijs en welzijn is te eng. Er moet **transversale verantwoordelijkheid** en samenwerking zijn tussen verschillende beleidsdomeinen voor kinderen en jongeren. Ondersteuning die wordt geboden kan doorlopen tussen de verschillende levensdomeinen (vrije tijd, zorg, onderwijs, werk, cultuur, wonen, ...) om volwaardige participatie te garanderen. Transversale verantwoordelijkheid houdt ook in dat er erkenning is van een gezamenlijke impact. Beslissingen of mogelijkheden vanuit het ene beleidsdomein hebben impact op mogelijkheden in een ander domein.

terug naar inhoudstafel

Onderwijs moet bovendien breed benaderd worden, met een samenwerking met andere beleidsdomeinen om dit mogelijk te maken. Denk bijvoorbeeld aan samenwerking met het beleidsdomein Werk voor stages, duaal leren enz. Scholen hebben de verantwoordelijkheid en regie om onderwijs te organiseren voor hun leerlingen, en een netwerk rond de school en samenwerking tussen partners is versterkend om dit op alle vlakken en voor iedereen te realiseren.

In het realiseren van ondersteuning en samenwerking, is op lokaal niveau de connectie van de school met de buurt cruciaal, wat ruimte laat voor lokale dynamiek en autonomie. De lokale samenwerkingsstructuren worden best eenvoudig gehouden. Brussel en de Vlaamse rand rond Brussel verdienen hierbij specifieke aandacht.

Vraag om op korte termijn te starten met het uitwerken van een visie

Het is van belang om op korte termijn te starten met het uitwerken van een gezamenlijke visie. Hierbij dient aandacht te zijn voor de gelaagdheden van mogelijke samenwerking en voor meer diverse partners dan louter Onderwijs-Welzijn. Uit de visie kunnen dan verdere stappen voortvloeien.

Hierbij wordt gevraagd om nog geen voorafnames te doen over bepaalde doelgroepen. In de consultatienota werken onderwijs en welzijn samen in functie van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Maar de samenwerking kan ook een breder oogpunt hebben, waarbij niet alleen wordt gefocust op noden van individuele leerlingen. Samenwerking zou ook moeten vertrekken vanuit een gemeenschappelijke doelstelling: het kind centraal stellen, waarbij ondersteuning doorloopt tussen verschillende levensdomeinen. Samenwerken is bovendien een dynamisch gegeven. Een visie en kader moet ruimte laten voor evaluatie en bijsturing.

Vraag om welzijn breed te benaderen

De manier waarop welzijn in de consultatienota benaderd wordt is beperkt. Er moet aandacht zijn voor de brede ondersteuning die er vanuit welzijn kan zijn. Welzijn is meer dan VAPH-ondersteuning en gaat ook over de inbedding van de school in de bredere context, samenwerking met kinderopvang en huizen van het kind, enz.

Vraag om aandacht te hebben voor de verschillende rollen en wederzijdse verwachtingen

Er is aandacht nodig voor de gelaagdheid en verschillende rollen van partners alsook voor de wederzijdse verwachtingen die naar elkaar gesteld mogen worden.

Belangrijk hierbij is duidelijkheid over de basis die we in onderwijs zelf verwachten, met duidelijkheid over wat onder regie van het multidisciplinair schoolteam valt en waarvoor de draaischijffunctie van CLB een rol speelt om andere partners in te schakelen. Het subsidiariteitsbeginsel waarbij ondersteuning in eerste instantie wordt geboden door wie dicht bij de leerling staat en andere partners worden bijgeschakeld wanneer nodig, kan richtinggevend zijn. Samenwerking met ouders en een duidelijk mandaat voor hen in besluitvormingsprocessen, is eveneens cruciaal.

Er is bovendien nood aan gelijkwaardig partnerschap tussen verschillende betrokken partners bij de ondersteuning van individuele leerlingen, met tegelijk ook aandacht voor het collectieve belang in een school.

terug naar inhoudstafel

7.10 Speciale onderwijsleermiddelen

Sterke elementen

Dat er **aandacht is voor de speciale onderwijsleermiddelen en dat de middelen beschikbaar zullen zijn voor alle leerlingen die er nood aan hebben**, wordt als positief ervaren.

De **samenwerking tussen onderwijs en welzijn** die op dit vlak naar voren wordt geschoven, is ook positief.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er wordt benadrukt dat de aandacht voor ondersteuningsmiddelen **niet alleen mag focussen op de gemeenschappelijke deler tussen onderwijs, welzijn en werk**, maar dat ook expliciet rekening moet worden gehouden met wat nodig is in het onderwijs zelf.

Er wordt benadrukt dat **digitale ondersteuning een middel** is, geen doel. Er bestaan vragen over wat **optimaal gebruik** precies betekent.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar het toegankelijk maken van speciale onderwijsleermiddelen voor alle leerlingen die er nood aan hebben

Speciale onderwijsleermiddelen zijn momenteel ontoereikend en ontoegankelijk; niet alle leerlingen die er nood aan hebben kunnen er beroep op doen door onvoldoende budget.

Er is daarom nood aan een toereikend en robuust financieel kader, bij voorkeur via open-end financiering, zodat middelen structureel beschikbaar zijn voor alle leerlingen die ze nodig hebben.

Binnen dit systeem zou bovendien een maximum doorlooptijd vastgelegd moeten worden waarbinnen aanvragen afgerond moeten worden.

Vraag naar een systeem waarbij leerlingen ondersteuning krijgen op basis van hun noden

De deelnemers vragen om de speciale onderwijsleermiddelen te hervormen zodat leerlingen ondersteuning krijgen op basis van hun werkelijke behoeften, ook buiten de hulpmiddelen om te leren (bijvoorbeeld nood aan tilliften, mobiliteits- of zorgondersteuning op school). Speciale onderwijsleermiddelen moeten zowel leren als participeren ondersteunen, met duidelijke koppelingen en continuïteit naar welzijn, zorg en werk.

Aanbevolen wordt om de focus te verschuiven van 'speciale onderwijsleermiddelen' naar 'speciale ondersteuningsmiddelen' of 'structurele en toegankelijke ondersteuningsmiddelen', zodat ondersteuningsmiddelen structureel beschikbaar zijn in onderwijs én in bredere leefomgevingen.

terug naar inhoudstafel

Vraag naar voldoende afstemming tussen welzijn, werk en onderwijs, alsook andere partners bij nieuw kader

Er wordt benadrukt dat een nieuw kader voor speciale onderwijsleermiddelen en ondersteuningsmiddelen een brede afstemming vereist tussen onderwijs, welzijn, werk en andere betrokken partners. Er moet verkend worden of hier een samenwerking en/of cofinanciering kan zijn.

Vraag naar innovatieve bundeling en verspreiding van expertise en materialen

Om de ontwikkeling en inzet van hulpmiddelen te versterken, stellen de deelnemers voor om op een innovatieve manier in te zetten op de bundeling en verspreiding van expertise en hulpmiddelen. Er wordt bijvoorbeeld gedacht aan:

- het actief betrekken van (semi-)private partners bij de ontwikkeling van hulpmiddelen en te onderzoeken of uitgeverijen lesmateriaal digitaal en bewerkbaar kunnen aanleveren;
- een innovatief kenniscentrum dat expertise en beschikbare materialen bundelt en zicht heeft op de noden van leerlingen;
- een toegankelijk platform of databank (zoals een orthotheek) met informatie over hulpmiddelen, aangevuld met een uitleensysteem om materialen tijdelijk te testen en flexibel in te zetten.

7.11 Toegankelijkheid en infrastructuur

Sterke elementen

Er is expliciete **aandacht voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in functie van de evolutie richting scholen voor iedereen**. Dit wordt als een belangrijke hefboom gezien om de transitie naar meer inclusieve leeromgevingen te ondersteunen.

De **brede benadering van toegankelijkheid is positief**. Toegankelijkheid is immers ruimer dan louter fysieke toegankelijkheid. Er is aandacht voor het creëren van zorgzame en veilige leeromgevingen.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Hoewel het positief is dat toegankelijkheid breder wordt gezien dan enkel fysieke toegankelijkheid, wordt gevraagd om dit nog breder te trekken. Het gaat niet enkel over infrastructuur, maar ook over cultuur. Er moet een **mindshift** komen om creatief na te denken over oplossingen en hiervoor open te staan.

Er wordt ook meegegeven dat het niet enkel over toegankelijkheid van het schoolgebouw mag gaan, maar ook over de **omgevin**g (openbaar vervoer, bereikbaarheid, etc.).

Er is bezorgdheid dat de realiteit van **lange processen van scholenbouw en wachtlijsten** in scholenbouw onvoldoende in rekening wordt gebracht.

Er leeft bezorgdheid over het ontbreken van een expliciete visie op een **regionaal evenwichtige spreiding van het aanbod**, inclusief meer nichegerichte studierichtingen. Er moet een voldoende ruim en bereikbaar aanbod zijn voor iedere leerling. Toegankelijkheid en bereikbaarheid van scholen zou geen element mogen zijn in de keuze van ouders of leerlingen.

terug naar inhoudstafel

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag naar voldoende financiële randvoorwaarden

De stelling dat het beleid rond infrastructuur moet passen binnen de huidige financiële mogelijkheden is voor de deelnemers problematisch. Basisveiligheid van schoolgebouwen moet als minimale vereiste worden gegarandeerd, terwijl dat nu niet steeds het geval is. Er moet geïnvesteerd worden in infrastructuur.

Er wordt daarnaast aangegeven dat subsidies en projectmiddelen geharmoniseerd moeten worden zodat infrastructuur- en andere financiering niet langer botst met het verhaal van scholen voor iedereen, maar deze beweging actief ondersteunt. Harmonie in subsidiestromen voorkomt tegenstrijdige investeringen en versnippering.

Er wordt ook gevraagd in kaart te brengen wat de mogelijkheden zijn om aanpassingen te kunnen doen en welke tegemoetkomingen waar kunnen aangevraagd worden.

Vraag om geen voorrang te geven aan campusscholen

De prioritering van campusscholen wordt niet wenselijk geacht en de term zelf wordt als onduidelijk ervaren. Er wordt gevraagd naar incentives voor scholen die zich engageren om aanpassingen te doen om de toegankelijkheid van schoolgebouwen te vergroten en te komen tot creatieve oplossingen. Er wordt ook voorgesteld om hiertoe meerdere modelvarianten te ontwikkelen zodat scholen flexibel en contextgevoelig georganiseerd kunnen worden. Dit geeft scholen de ruimte om een passende, realistische en inclusieve infrastructuurvorm te kiezen.

Vraag naar structurele verankering van toegankelijkheid

Er moet een criteriakader van minimumeisen worden gehanteerd bij nieuwe aanvragen voor scholenbouwmiddelen bij Agion. Er wordt gevraagd om hier een voldoende brede visie te hanteren op toegankelijkheid, waarbij niet enkel naar fysieke beperkingen wordt gekeken.

Universal design moet expliciet als ontwerpeis worden opgenomen, met duidelijke eindverantwoordelijkheid bij ontwerpers en bouwheren, zodat toegankelijkheid niet afhankelijk is van individuele scholen of directies.

Vraag naar inspraak van ouders en leerlingen in trajecten van scholenbouw

Inspraak van leerlingen en ouders moet structureel ingebed zijn bij scholenbouwprojecten, met een mogelijkheid tot bezwaar wanneer participatie ontbreekt.

Vraag naar een focus op het uitbouwen van regionale partnerschappen

Toegankelijkheid, open en veilige ruimtes en regionale spreiding zijn gedeelde verantwoordelijkheden. Er wordt voorgesteld om partnerschappen uit te bouwen met lokale besturen, mobiliteitsactoren, welzijnsorganisaties (bv. voor naschoolse opvang), buurtorganisaties en ouderwerkingen, zodat schoolomgevingen veilig, bereikbaar en zorgzaam kunnen worden ingericht.

terug naar inhoudstafel

Vraag naar het onmogelijk maken van weigeringen op basis van toegankelijkheid

Toegankelijkheid mag nooit een reden zijn om een leerling te weigeren. Scholen moeten een toegankelijke cultuur en mindset ontwikkelen, waarbij ze meedenken over oplossingen en openstaan voor noodzakelijke aanpassingen. Wanneer een school een leerling inschrijft, moeten de benodigde aanpassingen aan infrastructuur snel en haalbaar kunnen worden gerealiseerd, ondersteund met voldoende middelen en begeleiding vanuit de overheid.

7.12 Leerlingenvervoer en mobiliteitsondersteuning

Sterke elementen

Het is positief dat de **samenwerking met andere beleidsdomeinen benoemd wordt** en dat breder wordt gekeken dan puur de verplaatsing, door bijvoorbeeld opvang mee te nemen.

Het is positief dat er gesproken wordt van een **recht op mobiliteitsondersteuning,** en dat het de bedoeling is om het collectief vervoer te verminderen. Er kan immers op uiteenlopende manier ondersteuning worden geboden.

Het is positief dat de **pioniersscholen** zullen mogen afwijken van het bestaande kader.

De duidelijke keuze om te evolueren naar een systeem waar de expertise naar de leerling wordt gebracht in plaats van de leerlingen naar de expertise, wordt als positief ervaren.

Bezorgdheden om rekening mee te houden

Er is een bezorgdheid voor een **ongelijke behandeling tussen de pioniersscholen en de andere scholen** op vlak van leerlingenvervoer. Dit kan mogelijk een impact hebben op de schoolkeuzes die ouders maken.

Er is een bezorgdheid of **het recht op mobiliteitsondersteuning wel voldoende breed bekeken wordt**; mogelijk gaat dit niet enkel over de verplaatsing van huis naar school en vice versa, maar ook naar de opvang, vrije tijd, … Er is een bezorgdheid dat de verschillende beleidsdomeinen op verschillende snelheden werken.

De consultatienota bevat de omslag naar mobiliteitsondersteuning in scholen voor iedereen. Tegelijkertijd is er een bezorgdheid dat er geraakt wordt aan het recht op vervoer voor (nieuwe) leerlingen die niet naar pioniersscholen gaan, zonder dat er al genoeg alternatieven zijn voor gezinnen zoals voor- en naschoolse opvang in het buitengewoon onderwijs, inclusieve buitenschoolse opvang die als collectieve opstapplaats kan fungeren, mobiliteitscoaches enz.

Bij het uitwerken van een alternatief model mag de **expertise uit de pilootregio's** niet vergeten worden.

Er is ook een bezorgdheid over de **coördinatie van de mobiliteitsondersteuning**. Deze coördinatie is tijdsintensief, en vereist een adequate personeelsinzet die toelaat om maatwerk te bieden in samenwerking met de leerlingen, ouders en betrokken partners. Er moet aandacht gaan naar de (ontwikkeling van de) mogelijkheden van de leerling om de verplaatsing zo zelfstandig mogelijk te maken. Deze vaardig-

terug naar inhoudstafel

heden moeten met de leerling, ouders en begeleiders regelmatig worden geëvalueerd. Mobiliteitscoaching kan een sterke hefboom zijn om stappen te zetten en kan op verschillende manieren worden aangeboden, al dan niet in groep of individueel, op school of daarbuiten. Iedereen die bijdraagt aan de mobiliteitsondersteuning moet over een correct statuut beschikken en op een billijke manier vergoed worden.

Voorstellen ter versterking en verrijking

Vraag om de vrijgekomen middelen te gebruiken in de evolutie richting scholen voor iedereen

Door de evolutie richting scholen voor iedereen gaan leerlingen normaal gezien dichter bij hun woonplaats naar school gaan, waardoor er mogelijk minder middelen naar mobiliteitsondersteuning moeten gaan. Als er middelen vrijkomen moeten deze steeds geïnvesteerd worden in de evolutie richting scholen voor iedereen, met inbegrip van de samenwerking met partners. •

08

SAMENVATTING RAPPORT STATEN-GENERAAL

Situering

De **consultatienota over de evolutie naar scholen voor iedereen** werd op de Vlaamse Regering van 28 november 2025 voorgesteld. De nota schetst de visie naar een meer inclusief onderwijssysteem tegen 2040. Ze bevat ook een strategie en een tijdspad met maatregelen voor de komende 15 jaar.

De consultatienota werd voorgelegd aan een Staten-Generaal. De Staten-Generaal is een co-creatief en participatief traject dat betrokken stakeholders de mogelijkheid bood om te reflecteren op de inhoud van de consultatienota.

Onderwijsprofessionals uit gewoon en buitengewoon onderwijs, leersteuncentra, CLB's en pedagogische begeleidingsdiensten, naast onderwijsverstrekkers, vakbonden en belangenorganisaties, alsook ervaringsdeskundigen, experten uit erschillende beleidsdomeinen, vertegenwoordigers van adviesorganen, experten met specifieke expertise en voormalige leden van de commissie inclusief onderwijs maakten deel uit van de Staten-Generaal. De Staten-Generaal werd opgezet als een meerdaags traject, gespreid over vijf dagen van december 2025 tot en met februari 2026.

De opdracht van de Staten-Generaal was om:

- feedback te formuleren op de inhoud van de consultatienota;
- concrete en gedragen voorstellen te formuleren over de aanpassing en verdere implementatie van de consultatienota.

Tijdens de Staten-Generaal werd door de deelnemers gereflecteerd over sterktes, bezorgdheden en bezwaren. Op basis daarvan hebben de deelnemers voorstellen geformuleerd om de consultatienota en de evolutie naar scholen voor iedereen te verrijken en te versterken. Deze zijn opgenomen in het rapport van de Staten-Generaal.

Overkoepelende appreciatie

Algemene waardering voor het traject

Er is algemene waardering voor het traject om te evolueren naar scholen voor iedereen. De deelnemers zijn blij dat er op lange termijn nagedacht wordt over een onderwijsmodel met scholen waarin elke leerling optimaal kan leren en volwaardig kan participeren. Men erkent de nood aan en de mogelijkheden die gepaard gaan met een systeemverandering.

Bereidheid om hier samen aan te werken

Er is zeer veel bereidheid bij de verschillende stakeholders om mee te werken aan de evolutie naar scholen voor iedereen. Dit kwam tot uiting in het engagement, de betrokkenheid en de motivatie van alle deelnemers tijdens de Staten-Generaal.

Steun voor het concept van scholen voor iedereen

Het gebruik van het concept en de term scholen voor iedereen wordt als positief en toekomstgericht ervaren. Men vindt het positief dat het concept scholen voor iedereen het huidige onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderwijs overstijgt en actoren binnen onderwijs en van andere relevante beleidsdomeinen samenbrengt om hieraan te werken.

terug naar inhoudstafel

Overkoepelende voorwaarden en voorstellen

Evolutie richting inclusief onderwijs

De Staten-Generaal pleit ervoor om inclusief onderwijs – en niet louter inclusiever onderwijs – expliciet als streefdoel naar voor te schuiven. Voor een meerderheid van de deelnemers moet deze ambitie helder en ondubbelzinnig worden verankerd in het verdere traject. Voor de term scholen voor iedereen is er brede gedragenheid onder alle deelnemers.

Juridische kaders: VN-verdragen en de grondwet als basis

Er wordt gevraagd om de Belgische Grondwet en het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap explicieter als juridische basis voor het traject richting scholen voor iedereen te positioneren.

Politiek engagement over beleidsdomeinen en legislaturen heen voor een duurzaam verhaal

De deelnemers vragen garanties tot volgehouden inspanningen en engagement vanuit alle actoren. Er wordt benadrukt dat een duurzaam traject sterke en brede politieke verankering vereist, over meerderheid en oppositie heen.

Inzetbaarheid van middelen doorheen het verandertraject

De deelnemers vinden het een bezwaar dat er geen informatie over budget of middelen in de consultatienota staat. Een realistische evolutie vraagt, naast voldoende tijd en ruimte, ook voldoende budget.

Heldere, eenduidige en toekomstgerichte terminologie

Deelnemers geven aan dat bepaalde kernbegrippen uit de consultatienota onvoldoende scherp zijn gedefinieerd. Er wordt gevraagd om deze te verduidelijken. Bovendien wordt er gevraagd om de toekomstvisie gepaard te laten gaan met een andere terminologie, zoals dat op een sterke manier gebeurt met het begrip ‘scholen voor iedereen’.

Brede invulling van diversiteit en scholen voor iedereen

De deelnemers vragen om diversiteit en scholen voor iedereen doorheen de nota breder te benaderen dan uitsluitend vanuit een focus op leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, met expliciete aandacht voor diverse assen van verschil en voor verschillende vormen van maatschappelijke kwetsbaarheid.

Kwaliteit en inclusie onlosmakelijk met elkaar verbonden

Evidence informed onderwijs gaat over kwaliteitsvol onderwijs en inclusie is deel van kwaliteitsvol onderwijs. Inclusie zal maar slagen als het kwaliteitsvraagstuk niet uit het oog wordt verloren, en omgekeerd kan onderwijs slechts kwaliteitsvol zijn als het zo inclusief mogelijk is. Door inclusie en kwaliteit samen te denken, vermijden we een vals dilemma en bouwen we aan een onderwijspraktijk die zowel ambitieus als rechtvaardig is.

terug naar inhoudstafel

De evolutie haalbaar maken samen met het onderwijsveld

Er leeft bezorgdheid over de haalbaarheid van de evolutie voor leerkrachten. Vanuit de deelnemers wordt benadrukt dat de overheid een actieve rol moet opnemen in het versterken van deze haalbaarheid in toekomstige scholen voor iedereen, door hierop in te zetten via beleid, ondersteuning, middelen en communicatie.

Nauwe betrokkenheid van leerlingen en ouders

Over verschillende onderdelen van de consultatienota heen wordt de bezorgdheid geuit dat de perspectieven van leerlingen en ouders onvoldoende expliciet en systematisch aan bod komen. Deelnemers vragen om hun stem en ervaringen sterker te verankeren in zowel de nota als de verdere uitwerking van het traject. Daarbij wordt benadrukt dat partnerschap met ouders vertrekt vanuit een evenwaardige positie met erkenning van ieders rol en verantwoordelijkheid.

Gelijkgerichte visie en afstemming tussen beleidstrajecten binnen en tussen beleidsdomeinen

Er wordt benadrukt dat niet alleen transparantie over parallelle beleidstrajecten nodig is, maar ook duidelijke afstemming en gelijkgerichtheid tussen beleidsprocessen. Beleidsinitiatieven die raken aan de evolutie naar scholen voor iedereen moeten inhoudelijk op elkaar aansluiten en elkaar versterken, zodat ze bijdragen aan één coherent en herkenbaar traject.

Feedback en voorstellen over concrete thema's

Om het tijdspad met alle concrete maatregelen in de drie fases te bespreken, werden deze onderverdeeld in 12 thema's. De Staten-Generaal boog zich over die thema's om feedback en voorstellen ter versterking en verrijking te formuleren.

Pioniersscholen

De oprichting van pioniersscholen wordt breed gewaardeerd als een **krachtige hefboom** voor systeemverandering richting scholen voor iedereen. De expliciete keuze om op **lange termijn** te denken en **experimenteerruimte** te creëren, wordt positief onthaald. Dit biedt de mogelijkheid om in de praktijk te leren en op basis daarvan te evolueren naar een sterk en duurzaam regelgevend kader. Er is bij diverse actoren veel **enthousiasme** en bereidheid om dit engagement aan te gaan.

Er is bezorgdheid over het beperkte aantal pioniersscholen en er wordt benadrukt dat de groep **pioniersscholen voldoende divers** moet zijn zodat ze representatief zijn voor het onderwijslandschap op vlak van context, onderwijsniveau, doelgroepen, ervaring op vlak van inclusie, enz. Er wordt gevraagd naar **flexibiliteit in partnerschap en netwerkvorming** zodat rekening kan gehouden worden met de lokale context van scholen. Verder wordt het belang benadrukt van sterke en geïntegreerde **ondersteuning** voor de pioniersscholen. Daarbij dient er ook aandacht te zijn voor kwaliteitsbewaking. Pioniersscholen moeten zorgvuldig en transparant worden opgevolgd, met aandacht voor zowel successen als knelpunten.

terug naar inhoudstafel

Tenslotte wordt gevraagd om voor de pioniersscholen die mogen starten een **opstartfase** te voorzien waarin ze visie kunnen ontwikkelen, partnerschappen kunnen uitbouwen, organisatorische keuzes kunnen maken en draagvlak kunnen creëren.

Evidence informed en meer inclusieve leeromgeving

Evidence informed werken in de betekenis van wetenschappelijke kennis in combinatie met praktijkervaring en gebruik van data, wordt gezien als een **goed concept.** De focus die wordt gelegd op het realiseren van maximale kansen voor leerlingen om het gemeenschappelijk curriculum te volgen wordt gezien als een sterkte. Er wordt gevraagd om ook voor de kleine groep leerlingen die deze doelen niet kunnen bereiken hoge verwachtingen te stellen en hen maximaal te laten leren.

Er is bezorgdheid over de ondersteuning van schooldirecties en schoolteams om meer evidence informed te werken. Er wordt gevraagd om in de nota en **in verdere communicatie kwaliteitsvol onderwijs en inclusie onlosmakelijk met elkaar te verbinden**. Evidence informed onderwijs gaat over kwaliteitsvol onderwijs en inclusie is deel van kwaliteitsvol onderwijs. Een voorstel is dan ook om van 'evidence informed inclusieve leeromgeving' te spreken in de plaats van 'evidence informed en meer inclusieve leeromgeving'. Werken aan een evidence informed leeromgeving en werken aan een inclusieve leeromgeving zijn geen aparte zaken. Daarnaast is er ook de vraag om voldoende eigenaarschap voor scholen te blijven waarborgen om binnen het kader van evidence informed werken hun eigen onderwijspraktijk vorm te geven, en rekening te houden met en te leren van de praktijk van scholen.

Vanuit de Staten-Generaal is de vraag om **al in de opstartfase alle scholen** te vragen om op een evidence informed manier aan een inclusieve schoolcultuur, -organisatie en -beleid te werken. De verantwoordelijkheid voor het creëren van een evidence informed inclusieve leeromgeving moet gedragen worden door de school en al haar partners (PBD, CLB, leersteuncentra en ook partners buiten onderwijs).

Professionalisering

Het is goed dat er **aandacht besteed wordt aan professionalisering,** waarbij de focus ligt op collectieve verantwoordelijkheid: het gaat over hoe een team met uiteenlopende expertise samengebracht wordt in de school. Het is positief dat er een **wetenschappelijk consortium** wordt uitgewerkt, en dat er evidence informed gewerkt wordt. Het is goed dat er naast kennis ook wordt verwezen naar **houding en vaardigheden** van onderwijsprofessionals. Het is positief dat de **pioniersscholen** begeleid zullen worden. De pioniersscholen spelen een belangrijke rol bij het creëren van draagvlak en het inspireren van andere scholen. Er kan veel geleerd worden uit de praktijk.

Een belangrijke vraag is of er **tijd en middelen** zijn voor professionalisering, voor de scholen en voor de pedagogische begeleidingsdiensten. Er wordt gevraagd om **professionalisering breed te bekijken**. Om het onderwijs te laten evolueren richting scholen voor iedereen moeten leerkrachten, directies, CLB-medewerkers,... alsook andere profielen die een rol spelen in het multidisciplinaire schoolteam, zoals logopedisten, kinesisten, enz. voorbereid worden op het werken in scholen voor iedereen.

Er is de vraag om in de lerarenopleiding te focussen op **startbekwaamheid** en het **samenwerken in een multidisciplinair schoolteam** daar als een onderdeel van te zien. Daarenboven moeten leraren opgeleid worden tot professionals die hun **hele**

terug naar inhoudstafel

loopbaan lang kunnen en willen leren. Tenslotte is er vraag naar een **kwaliteitsvol en duurzaam professionaliseringsaanbod** om dit te kunnen realiseren. Scholen moeten hun eigen professionaliseringsbeleid vormgeven, afgestemd op hun maat, en naast die autonomie moet er ruimte zijn voor verantwoording.

Multidisciplinariteit in scholen

Er is veel appreciatie voor het feit dat **ondersteuning en expertise breder toegankelijk en verder versterkt wordt.** Het is positief dat er op **samenwerking gefocust** wordt tussen diverse partners in plaats van op 'het doorgeven van'. Hierbij is het ook goed dat **ondersteuning sneller inzetbaar** zal zijn voor veel kinderen en jongeren. Voor de deelnemers van de Staten-Generaal is een belangrijke sterkte dat een multidisciplinaire aanpak gerealiseerd zal worden. Daarnaast wordt het inzetten van **onderwijsassistenten** of andere ondersteunende profielen als een positieve ontwikkeling gezien.

De Staten-Generaal stelt voor om te werken met multidisciplinaire schoolteams, aangevuld door een multidisciplinair netwerk. De deelnemers van de Staten-Generaal geven aan dat er **in elke school een multidisciplinair schoolteam** moet zijn dat voldoende multidisciplinair is samengesteld om tegemoet te komen aan de ondersteuningsnoden van de meeste leerlingen. Het is belangrijk dat leerkrachten – met hun kernopdracht – integraal deel uitmaken van de multidisciplinaire schoolteams in scholen voor iedereen, en ook andere profielen kunnen aangeworven worden. Dit **multidisciplinair schoolteam is samen verantwoordelijk voor het onderwijs en de begeleiding van alle leerlingen**.

Daarnaast geven de deelnemers aan dat het belangrijk is dat er ook een **bovenschools multidisciplinair netwerk** is dat het mogelijk maakt om personeelsleden/partners flexibel in te zetten binnen de school naargelang de veranderende noden in elke school en om tegemoet te komen aan specifieke noden van leerlingen (= bijschakelen). Dit is essentieel om bijvoorbeeld aan laag prevalente en zeer specifieke ondersteuningsnoden tegemoet te komen, alsook cruciaal voor het behoud en de verdere ontwikkeling van expertise. Een bovenschools multidisciplinair netwerk vormt een belangrijke versterking voor multidisciplinaire teams.

Leerlingen en ouders moeten door het multidisciplinair schoolteam erkend worden in hun expertise en ondersteund worden in hun deelname aan overleg op casusniveau. Verder vragen de deelnemers van de Staten-Generaal om ook te onderzoeken voor welke opdrachten er nood is aan een onafhankelijke partner.

Minder labelling, aanpassing van financiering en nieuwe inschaling

De keuze voor het inzetten op een **adequate financiering voor scholen, met een bijkomende financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden**, wordt ondersteund.

Er is waardering voor het expliciteren dat er **binnen de evolutie naar scholen voor iedereen geen besparing** wordt beoogd. Tegelijk is er bezorgdheid over hoe de financiering er in de toekomst zal uitzien. Er wordt gevraagd om voldoende budget te voorzien en de nodige analyses te doen op basis van de huidige beschikbare middelen en simulaties van een toekomstig model. Het wordt gewaardeerd dat in de opstartfase al-vast een maatregel is opgenomen rond het **gelijkstellen van omkadering** tussen gewoon en buitengewoon onderwijs voor alle leerlingen met een IAC-verslag of OV4-verslag.

terug naar inhoudstafel

Het is positief dat er in de toekomst zal worden afgestapt van het diagnosticeren in functie van toegang tot middelen of ondersteuning. Het principe om GC-verslagen los te laten als toegang tot financiering wordt ondersteund. De Staten-Generaal vraagt om te **focussen op onderwijsbehoeften en ondersteuningsnoden** van leerlingen en de noden van leerkrachten om hieraan tegemoet te komen.

Voor kinderen en jongeren voor wie dat nodig is, wordt gevraagd om te werken aan een eenvoudig en eengemaakt systeem voor inschaling van noden, over verschillende levensdomeinen heen. Het toewerken naar **een beleidsdomeinoverschrijdend assessment** voor deze leerlingen wordt ondersteund.

Het is belangrijk om **ouders en leerlingen als gelijkwaardige partners** te benoemen bij processen rond diagnostiek en inschaling. Er wordt ook gevraagd om een bemiddelingsprocedure te voorzien voor wanneer dat nodig is.

Er wordt gevraagd om **extra financiering voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden niet te koppelen aan het gebruikmaken van een gespecialiseerd aanbod**. De middelen moeten de leerling volgen naar waar de leerling schoolloopt.

Een belangrijk aandachtspunt bij het anders verdelen van de middelen die vandaag in ons onderwijssysteem beschikbaar zijn, is het **behoud en de ontwikkeling van expertise**. Er wordt gevraagd om te zoeken naar een systeem waardoor specifieke expertise geborgd en gedeeld wordt en tegelijk dichtbij huis kan aangeboden worden. Er wordt gesuggereerd om te denken in expertisecentra of -netwerken in functie van specifieke expertise.

Buitengewoon aanbod in scholen voor iedereen

Er is **appreciatie voor de visie** in de evolutie naar scholen voor iedereen, waarin de focus wordt gelegd om **iedereen mee** te nemen. Elk kind ongeacht wie het is, wat de thuiscontext is, of er een beperking is, moet kunnen ontwikkelen in een school voor iedereen dichtbij huis.

Het is **positief dat vanuit de basis wordt vertrokken, vanuit wat gemeenschappelijk kan**, om dan te gaan kijken voor wie meer of een meer specifiek aanbod nodig is. Daarbij wordt rekening gehouden met **leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden** door het voorzien van een 'buitengewoon aanbod' in scholen voor iedereen. Dit principe wordt ondersteund. Bezorgheden situeren zich vooral op het hoe, de manier waarop het uitgevoerd zal worden. De leden van de Staten-Generaal doen hierrond een aantal voorstellen.

De Staten-Generaal stelt voor om af te stappen van de terminologie 'buitengewoon aanbod' en een nieuwe term '**gespecialiseerd aanbod**' te hanteren. De grootste groep leerlingen van het huidige buitengewoon onderwijs heeft nood aan een specifieke aanpak die door een multidisciplinair schoolteam (en bovenschools multidisciplinair netwerk) in elke school voor iedereen gerealiseerd kan worden. De groep die een gespecialiseerd aanbod volgt in een school voor iedereen, zal veel kleiner zijn dan de groep leerlingen die nu in het buitengewoon onderwijs les volgt. Dit gespecialiseerd aanbod moet dynamisch georganiseerd worden zodat innovatie in scholen mogelijk wordt en zodat volwaardige participatie binnen de school voor elke leerling gegarandeerd wordt.

terug naar inhoudstafel

De Staten-Generaal beseft dat de realisatie van het gespecialiseerd aanbod niet in elke school gegarandeerd kan worden, en pleit voor **thuisnabij onderwijs en aandacht voor doelgroepen met lage prevalentie**, alsook aandacht voor professionalisering, expertiseborging en -deling.

In de organisatie van het gespecialiseerd aanbod is **voldoende flexibiliteit of fluïditeit** nodig. In de eerste plaats dient er gekeken te worden naar de ondersteuning en het aanbod dat nodig is en dit niet te beschouwen als een plaats. In de consultatienota is nu nog onduidelijk of dit aanbod zal leiden tot aparte groepen of aparte klassen binnen dezelfde school. Inclusie mag niet herleid worden tot een andere organisatorische vorm van afzondering. **Verschillende vormen van gespecialiseerd aanbod kunnen vorm krijgen afgestemd op verschillende ondersteuningsnoden**. Ook voor leerlingen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden moeten alle mogelijkheden tot participatie benut worden.

Een gespecialiseerd aanbod mag niet alleen onderwijskundig aanbod zijn maar dient een **onderwijs- en zorgaanbod** te zijn, waarbij er een samenwerking is met welzijnspartners en/of gezondheidszorg voor leerlingen voor wie dat nodig is.

De **stem van de ouders en leerlingen** moet ook meegenomen worden in het bepalen van het gespecialiseerd aanbod en/of een specifieke aanpak, en dit vanuit een gelijkwaardige positie. Ouders hebben altijd een keuzevrijheid voor welke school ze kiezen en moeten betrokken zijn bij overleg op casusniveau.

Inschrijvingsrecht

De **bereidheid om te werken aan inschrijvingsrecht** wordt als positief ervaren. Dat de consultatienota spreekt over een onverkort inschrijvingsrecht voor iedereen is positief. Dit impliceert dat in de toekomst wordt afgestapt van inschrijven onder ontbindende voorwaarde. De keuze voor een gefaseerde aanpak wordt gezien als een realistische manier om scholen tijd te geven om zich aan te passen.

Er is tegelijk bezorgdheid dat de focus op toekomstige fases of structurele hervormingen **onvoldoende oog heeft voor leerlingen die vandaag al moeilijkheden ervaren**. Het is essentieel dat de huidige noden erkend blijven en dat leerlingen die nu geen (geschikte) plaats vinden in het onderwijs, niet buiten beeld blijven. Er wordt voorgesteld om in de opstartfase systematische monitoring te voorzien op het inschrijvingsrecht en op het (voltijdse) leerrecht.

Voor de toekomst houdt een groot deel van de groep een pleidooi voor **onverkort inschrijvingsrecht voor álle leerlingen in élke school** met garanties dat de nodige ondersteuning voorhanden zal zijn.

Er wordt benadrukt dat **leerlingen en ouders keuzevrijheid** hebben om een school te kiezen, ook voor kinderen met complexe en intensieve ondersteuningsnoden. Zij zouden niet verplicht moeten kiezen voor scholen met een gespecialiseerd aanbod, maar kunnen ook kiezen voor een school zonder gespecialiseerd aanbod.

De deelnemers benadrukken wel dat het inschrijvingsrecht slechts geloofwaardig kan zijn wanneer het structureel wordt gekoppeld aan **voldoende, tijdige en gegarandeerde ondersteuning** voor zowel leerlingen als schoolteams. Zonder voldoende omkadering dreigt het recht op inschrijving in de praktijk een lege doos te worden, zeker in een context van personeelstekorten en hoge werkdruk.

terug naar inhoudstafel

Tot slot wordt benadrukt dat een onverkort inschrijvingsrecht voor elk kind in elke school een duidelijk en **ambitieus einddoel** vormt, maar dat de realisatie ervan **realistische en doordachte tussenstappen** vereist Een duurzame hervorming vraagt heldere keuzes, voldoende ondersteuning en tijd om expertise en structuren op te bouwen.

Samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs

Het is positief dat er veel **nadruk gelegd wordt op samen**, op afstemming en versterken. De gedeelde verantwoordelijkheid als één team is belangrijk. Het is daarbij ook positief dat expertiseborging wordt genoemd. De **gefaseerde overgang** van twee sporen naar één nieuw spoor is positief; er wordt zo gesproken van één instelling met een inclusieve werking.

De samenwerking mag zeker niet verengd worden tot campusscholen. Het voorstel van de Staten-Generaal is om **niet vanuit campusscholen te denken, maar een gespecialiseerd aanbod integraal deel te laten uitmaken van de school voor iedereen.** Het is van belang om één inclusief onderwijssysteem naar voren te schuiven, daar de nodige randvoorwaarden voor te realiseren en er consequent en positief over te communiceren.

Verder wordt er gevraagd om in te zetten op een **zorgzame transitie**. Het is belangrijk dat **leerkrachten** adequaat ondersteund kunnen worden in de transitie richting scholen voor iedereen. Alle **leerlingen** moeten meegenomen worden in de evolutie naar scholen voor iedereen, waarbij vermeden wordt dat meer leerlingen thuis zitten en waarbij leerlingen die vandaag thuis zitten wel worden meegenomen. Tenslotte dient er zorgzaam omgesprongen te worden met de bestaande **expertise**, om deze te borgen en blijvend te ontwikkelen in het toekomstige model met scholen voor iedereen.

Samenwerking tussen beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn en andere actoren

Het is positief dat de **afstemming met andere beleidsdomeinen** expliciet benoemd wordt, en dat de intentie er is om te werken aan **een gezamenlijke visie en een kader**. De intentie tot samenwerking wordt op die manier concreet gemaakt.

Het is van belang om **op korte termijn te starten met het uitwerken van een gezamenlijke visie**. Uit de visie kunnen dan verdere stappen voortvloeien.

Voor de concrete opstart van de samenwerking tussen de diverse beleidsdomeinen worden een aantal bezorgdheden geformuleerd. Zo is er de vraag of de **verschillende beleidsprocessen** die momenteel gelopen worden in de verschillende beleidsdomeinen samen of naast elkaar gebeuren.

De Staten-Generaal vindt een benadering van samenwerking louter vanuit onderwijs en welzijn te eng. Er moet **transversale verantwoordelijkheid** en samenwerking zijn tussen verschillende beleidsdomeinen voor kinderen en jongeren. Ondersteuning die wordt geboden kan doorlopen tussen de verschillende levensdomeinen (vrije tijd, zorg, onderwijs, werk, cultuur, wonen, ...) om volwaardige participatie te garanderen. Transversale verantwoordelijkheid houdt ook in dat er erkenning is van een gezamenlijke impact. Beslissingen of mogelijkheden vanuit het ene beleidsdomein hebben impact op mogelijkheden in een ander domein.

terug naar inhoudstafel

De **manier waarop welzijn in de consultatienota benaderd wordt is beperkt.** Er moet aandacht zijn voor de brede ondersteuning die er vanuit welzijn kan zijn. Welzijn is meer dan VAPH-ondersteuning en gaat ook over de inbedding van de school in de bredere context, samenwerking met kinderopvang en huizen van het kind, enz.

Belangrijk hierbij is ook **duidelijkheid over de basis die we in onderwijs zelf verwachten,** met duidelijkheid over wat onder regie van het multidisciplinair school-team valt en waarvoor de draaischijffunctie van CLB een rol speelt om andere partners in te schakelen.

Speciale onderwijsleermiddelen

Dat er **aandacht is voor de speciale onderwijsleermiddelen** en dat de middelen beschikbaar zullen zijn voor alle leerlingen die er nood aan hebben, wordt als positief ervaren. De **samenwerking tussen onderwijs en welzijn die** op dit vlak naar voren wordt geschoven, is ook positief.

Er is vraag naar het toegankelijk maken van speciale onderwijsleermiddelen voor alle leerlingen die er nood aan hebben. Er is nood aan een **toereikend en robuust financieel kader**, bij voorkeur via open-end financiering, zodat middelen structureel beschikbaar zijn voor alle leerlingen die ze nodig hebben.

De deelnemers vragen om de speciale onderwijsleermiddelen te hervormen zodat leerlingen ondersteuning krijgen op basis van hun werkelijke behoeften, ook buiten de hulpmiddelen om te leren (bijvoorbeeld nood aan tilliften, mobiliteits- of zorgondersteuning op school). **Speciale onderwijsleermiddelen moeten zowel leren als participeren ondersteunen.**

Er wordt benadrukt dat een nieuw kader voor speciale onderwijsleermiddelen en ondersteuningsmiddelen een **brede afstemming vereist tussen onderwijs, welzijn, werk** en andere betrokken partners. Er moet verkend worden of hier een samenwerking en/of cofinanciering kan zijn.

Om de ontwikkeling en inzet van hulpmiddelen te versterken, stellen de deelnemers voor om op een innovatieve manier in te zetten op de bundeling en verspreiding van expertise en hulpmiddelen.

Toegankelijkheid en infrastructuur

Er is expliciete **aandacht voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in functie van de evolutie richting scholen voor iedereen**. Dit wordt als een belangrijke hefboom gezien om de transitie naar meer inclusieve leeromgevingen te ondersteunen.

De **brede benadering van toegankelijkheid is positief.** Toegankelijkheid is immers ruimer dan louter fysieke toegankelijkheid. Er wordt gevraagd om dit nog breder te trekken. Het gaat niet enkel over infrastructuur, maar ook over cultuur. Er moet een **mindshift** komen om creatief na te denken over oplossingen en hiervoor open te staan. Er wordt ook meegegeven dat het niet enkel over toegankelijkheid van het schoolgebouw mag gaan, maar ook over de **omgeving** (openbaar vervoer, bereikbaarheid, etc.).

terug naar inhoudstafel

Een uitgangspunt dat het beleid rond infrastructuur moet passen binnen de huidige financiële mogelijkheden is voor de deelnemers problematisch. **Er moet geïnvesteerd worden in infrastructuur**.

Er is de vraag om **geen voorrang voor infrastructuurmiddelen voor campusscholen** te voorzien. Deze prioritering wordt niet wenselijk geacht en de term campusschool wordt als onduidelijk ervaren. Er wordt gevraagd naar **incentives voor scholen die zich engageren** om aanpassingen te doen om de toegankelijkheid van schoolgebouwen te vergroten en te komen tot creatieve oplossingen.

Er moet een **criteriakader** van minimumeisen worden gehanteerd bij nieuwe aanvragen voor scholenbouwmiddelen bij Agion. **Universal design** moet expliciet als ontwerpeis worden opgenomen, met duidelijke eindverantwoordelijkheid bij ontwerpers en bouwheren, zodat toegankelijkheid niet afhankelijk is van individuele scholen of directies.

Er wordt gevraagd om **weigeringen op basis van toegankelijkheid onmogelijk** te maken. Wanneer een school een leerling inschrijft, moeten de benodigde aanpassingen aan infrastructuur snel en haalbaar kunnen worden gerealiseerd, ondersteund met voldoende middelen en begeleiding vanuit de overheid.

Leerlingenvervoer en mobiliteitsondersteuning

Het is positief dat er gesproken wordt van een **recht op mobiliteitsondersteuning**, en dat het de bedoeling is om het collectief vervoer te verminderen. Er kan immers op uiteenlopende manier ondersteuning worden geboden. Bij het uitwerken van een alternatief model mag de **expertise uit de pilootregio's** niet vergeten worden.

De Staten-Generaal vraagt **om vrijgekomen middelen te gebruiken in de evolutie richting scholen voor iedereen**. Door de evolutie richting scholen voor iedereen gaan leerlingen normaal gezien dichter bij hun woonplaats naar school gaan, waardoor er mogelijk minder middelen naar mobiliteitsondersteuning moeten gaan. Als er middelen vrijkomen moeten deze steeds geïnvesteerd worden in de evolutie richting scholen voor iedereen, met inbegrip van de samenwerking met partners. •

terug naar inhoudstafel

BIJLAGE
SAMENSTELLING STATEN-GENERAAL

Barbery	Jean-Luc	Adjunct Algemeen Secretaris ACOD Onderwijs
Beck	Mieke	Directeur VTS 3
Biroukoutn	Iyad	Vertegenwoordiger De Scholierenkoepel
Blaton	Begga	Pedagogisch begeleider Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Boddin	Nina	Beleidsmedewerker Afgevaardigd door NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap
Boelens	Nele	Directeur Methodeschool Mijn Oogappel - Basisschool voor gewoon en buitengewoon onderwijs
Brinckman	Philip	Voorzitter Commissie Beter Onderwijs - Pedagogisch Directeur Sint-Jozefcollege
Buelens	Anne	Beleidsondersteuner VAPH
Capiot	Ellen	Directeur BuSO Sint-Gerardus
Cocquyt	Trixie	Ervaringsdeskundige Afgevaardigd door NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap
Danis	Barbara	Coördinerend directeur scholengroep Brussel + voormalig lid Commissie Inclusief Onderwijs
Das	Kristof	Docent bachelor na bachelor zorgverbreding & remediërend leren UCLL
De Backer	Koen	Ondervoorzitter VSOA-Onderwijs
De Bolle	Elke	Coördinerend inspecteur Vlaamse Onderwijsinspectie
de Bruijn	Han	Beleidsmedewerker ABB/ Gelijke Kansen
De Ridder	Evy	Zorgcoördinator GO! Inclusiecampus - Kameleon
De Rijcke	Liesje	Beleidsmedewerker De Scholierenkoepel
De Vos	Jan	Consulent onderwijs Flankerend Onderwijsbeleid Antwerpen

De Vroey	Annet	Consultant EASNIE
De Wit	Jan	Directeur OLVO Vuurtoren
Degeling	Sofie	Leerlingenbegeleider HAST
Delauré	Toon	Algemeen directeur Specifiek Leersteuncentrum 467 en BuBaO+BuSO Windekind Leuven
Denys	Kris	Coördinator pedagogische begeleidingsdiensten OKO
D'hont	Nele	Ervaringsdeskundige Afgevaardigd door NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap
d'Hooghe	Eric	Stafmedewerker Vlaamse Onderwijsraad
Dobbelaere	Karen	Stafmedewerker beleid OVSG
Geudens	Astrid	Onderzoeker taal- en leesdidactiek Thomas More
Gevers	Dominique	Beleidsondersteuner Afdeling Beleid en Belangenbehartiging GO!
Gheysen	Tine	Verantwoordelijke leerlingen specifieke noden Vrij CLB Netwerk
Grielens	Stefan	Directeur Vrij CLB Netwerk
Houbrechts	Femke	Coördinator Konekt vzw
Huybrechts	Ann	Beleidsonderhandelaar COV
Huyghe	Emily	Orthopedagoog BuBaO MOZA-IK
Janssens	Elke	Ervaringsdeskundige Afgevaardigd door NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap
Krekels	Barbara	Stafmedewerker Vlaamse Raad WVG
Linskens	Cora	Directeur GO! CLB Rivierenland

Maes	Bea	Gewoon hoogleraar KU Leuven
Meert	Els	Projectleider scholen voor iedereen Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Meganck	Karolien	Directeur GO! Horizon - Pro & Passtel
Meire	Anneleen	Logopediste Coördinator bubao en buso BuBaO Het Anker/Scholen BuBaO en BuSO De Kade vzw
Mellemans	Davy	Algemeen & Coördinerend directeur Campus MAX - Sint-Michiel + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Meulewaeter	Lotte	Directeur POC GO! CLB/leersteuncentra
Meynen	Joeri	Nationaal secretaris COC
Monte	Dennis	Trajectbegeleider VIVES + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Mortier	Jolien	Directeur GO! Leersteuncentrum Pixsy
Petit	Marjolein	Pedagogisch adviseur POV + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Philips	Francine	Ervaringsdeskundige Afgevaardigd door NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap
Quirijnen	Mieke	Directeur Leersteuncentrum Kempen + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Schraepen	Beno	Docent orthopedagogie aan AP Hogeschool + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Somers	Seline	Ervaringsdeskundige afgevaardigd door NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Sonck	Linda	Ervaringsdeskundige Afgevaardigd door NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap
Spinoy	Marie	Onderzoeker Leuven Centre for Public Law, KU Leuven
Stes	Karine	Directeur Leerexpert Meander + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Struyf	Elke	Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen + voormalig voorzitter van de Commissie Inclusief Onderwijs

Tuyttens	Friedl	Coördinator PBD OVSG
Valcke	Mieke	Adviseur SERV
Van Den Cruijce	Veerle	Klasleerkracht GBS Regenboog
Van den Broeck	Wim	Professor emeritus VUB + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Van Den Bulck	Joy	Echa-specialist / Specialist hoogbegaafd onderwijs Exentra vzw
Van Den Steen	Luk	Bestuurslid Overleggroep OKLO (Ouders van Normaal- en Hoogbegaafde kinderen met specifieke leer- en/of ontwikkelingsproblemen)
van Dorp	Christiaan	Directeur Atheneum Lier - Arthur Vanderpoorten
Van Eetvelde	Ilse	Adjunct-directeur Middelbare Steinerschool Vlaanderen OKO
Van Eynde	Sofie	Vertegenwoordiger Vertegenwoordiger VLOHRA en opleidingsverantwoordelijke Banaba's en Verkorte Lerarenopleiding Basisonderwijs
Van Gassen	Dorien	Beleidsmedewerker Opgroeien
Van Gijzeghem	Lisbet	Directeur Vrij CLB Noordwest-Brabant
Van Mele	Kim	Ervaringsdeskundige afgevaardigd door NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap + voormalig lid van de Commissie Inclusief Onderwijs
Van Nieuwenhove	Leen	Stafmedewerker jeugdhulp Vlaams Welzijnsverbond
Vandamme	Kimberley	Beleidsmedewerker Team Duurzame Personenmobiliteit Departement Mobiliteit en Openbare Werken
Vande Velde	Elke	Stafmedewerker handicap Som vzw
Vandenbussche	Bart	Beleidsmedewerker horizontaal integratiebeleid Agentschap Binnenlands Bestuur - afdeling Integratie & Inburgering
Vermeir	Helena	Pedagogisch begeleider POV

Vermeulen	Tom	Adjunct-directeur Dienst Lerenden Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Vleugels	Chris	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat
Vroman	Patricia	Beleidsmedewerker WEWIS
Wattenbergh	Joena	Directeur GO! SBSO Groenlaar
Weemaes	Karolien	Adjunct federaal coördinator hervormingen geestelijke gezondheidszorg kinderen en jongeren FOD Volksgezondheid
Wildenboer	Franciska	Medewerker Vlaamse Ouderkoepel
Winderickx	Astrid	Medewerker Steunpunt voor Inclusie Ouders voor Inclusie
Winne	Lynn	Directeur Leersteuncentrum NOW GO!
Wolfs	Ellen	Directeur Leersteuncentrum AntwerpenPlus
Wynants	Hanne	Pedagogisch adviseur - teamverantwoordelijke OVSG
Wyns	Oona	Directeur Freinet Context

Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15, bus 134
1210 Brussel
vlaanderen.be/onderwijsprofessionals